

Днес в броя

Стр. 5

Връчиха рекордните
158 отличия „Национална
диплома“, Първа ЕГ – Варна,
и ЕГ „Пловдив“ с по 12 наградени

Стр. 11

Проф. Преслав Наков, носител на
първата награда „Джон Атанасов“
през 2003 г.: „Медийната грамотност
е сред най-важните дългосрочни
средства срещу дезинформацията.
Независимо от технологиите човек
трябва да запази критичното си
мислене“

Стр. 8

Венелина Бодурова, директор на ДГ
„Калина Малина“ в Пазарджик: „Трябва
да направим всичко възможно средата
да се приобщи към потребностите на
децата, а не те към нея. Във всяка
образователна институция трябва да има
щатен екип от специалисти – ресурсен
учител, логопед, психолог“

Българска академия на науките
www.bas.bg

Силата на информацията

®

АЗ·БУКИ

Вестникът е правопреемник
на първото официално издание
на Министерството на просвещението –
„Училищен преглед“ – 1896 г.

Четете ни на www.azbuki.bg

НАЦИОНАЛЕН СЕДМИЧНИК ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Брой 37 (1782) 17 – 23 септември 2026 г. Година XXXV. Под името „Аз-буки“ вестникът излиза от 10 април 1991 г. Цена 1,10 €

Снимка Олег Попов

Първият училищен звънец за новата учебна година посрещна над 700 000 ученици в 2322 училища
в страната, сред които и над 55 000 първокласници. Традиционната празнична атмосфера на 15 септември
завладя и столичната 9. френска езикова гимназия

ПРИВЕТСТВИЕ

НА МИНИСТЪРА НА
ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
ПРОФ. ГЕОРГИ ВЪЛЧЕВ
ПО СЛУЧАЙ ПЪРВИЯ УЧЕБЕН ДЕН

Уважаеми учители и директори,
Уважаеми педагогически
специалисти,
Скъпи ученици и родители,

Всяка нова учебна година започва
с училищния звънец. Но истинското
начало е в усилията на хилядите хора
с една обща мисия – да дадат на всяко
дете знание, увереност и шанс да
намери своя път в живота. Защото
именно в училище децата постепенно
откриват себе си и света – учат
се да задават въпроси, да търсят
отговори, да защитават позицията
си и да уважават другия. Да бъдат
свободни в мисленето си и отговорни
в действията си.

Уважаеми учители, зная, че зад
всеки малък успех стоят много еже-
дневни усилия, които често остават
невидими. Да задържите вниманието
на едно дете, да го мотивирате,
да бъдете възискателни, без да го
отказвате, и да намирате път към
него дори когато това изглежда
трудно. Именно тези малки всеки-
дневни усилия превръщат учител-
ската професия в мисия, която без
вашата отдаденост няма как да бъде
изпълнена.

До Вас стоят и педагогическите
специалисти, които подкрепят раз-
витието, устойчивостта и успехите
на децата. А от директорите зависи
всички тези хора да бъдат истински
екип. На всички Вас благодаря за
усилията и отговорността, с които
посрещате новата учебна година!

Особено важна част от Вашата
работа е връзката със семейството.
Търсете разговора и приобщавайте
родителите – те могат да бъдат
Вашите най-ценни съюзници. Защото,
когато семейството и училището
си имат доверие и отправят едни и
същи послания към детето, шансът
то да разгърне потенциала си, е
много по-голям.

На стр. 2

Реформата в образованието е абсолютен приоритет

Искаме модел, който да дава увереност, самочувствие и
защита на българските ученици, заяви при откриването
на учебната година премиерът Румен Радев

Борислава БОРИСОВА

„Реформата в образованието е абсолю-
тен приоритет за правителството. Нека не
си говорим за образованието само на 15
септември.“ Това заяви министър-пред-
седателят Румен Радев пред журналисти
след откриването на учебната 2026/2027 г.
в Основно училище „Христо Ботев“ в село
Раковица.

Премиерът допълни, че целта е да бъде
променен сегашният модел „парите следват
ученика“ и в центъра да бъде поставено
качеството на образованието, а не броят на
учениците.

„Искаме да имаме модел, който да дава
увереност, самочувствие и защита на наши-

те български ученици“, отбеляза премиерът.
Като важни мерки Румен Радев посочи
въвеждането на нулев клас преди I клас
за децата, които имат затруднения с бъл-
гарския език, засилване на възпитанието и
дисциплината в училище и въвеждането на
ясни правила.

Освен това той посочи, че новият образо-
вателен модел ще разчита и на един учебник
за всеки от основните предмети – български
език, българска история и география.

„15 септември е влязъл в битието ми като
българин като ден, който отваря вратите
пред бъдещето на България. Тази година над
700 000 ученици и 55 000 първокласници
прекратват прага на своите училища, като
на много места ще бъдат посрещнати в ре-

монтирани и обновени сгради и кабинети“,
посочи министър Георги Вълчев.

Той коментира, че по време на прехода
са допуснати грешки, довели до огромни
различия в регионите, като сред най-засег-
натите е Северозападна България.

„Днес сме тук, за да кажем, че за нас
съдбата и бъдещето на всяко едно дете са
важни, а там, където има училище, има и
селище. Особено важно е да подкрепяме
училищата и децата в регионите, които
през годините са изправени пред сериозни
предизвикателства. Защото инвестицията
в образованието е инвестиция в бъдещето
на всяко населено място и на България“,
отбеляза министър Вълчев.

Подробности на стр. 2

9 770861 399001

Румен Радев, министър-председател:

Реформата в образованието е абсолютен приоритет

Премиерът и просветният министър Георги Вълчев откриха учебната година в ОУ „Христо Ботев“ в с. Раковица

Борислава БОРИСОВА

Реформата в образованието е абсолютен приоритет за правителството. Нека не си говорим за образованието само на 15 септември. Това заяви министър-председателят Румен Радев пред журналисти след откриването на учебната 2026/2027 г. в Основно училище „Христо Ботев“ в село Раковица. То е единственото училище в община Макреш, област Видин, и на него разчитат семейства от седем населени места.

Премиерът допълни, че целта е да бъде променен сегашният модел „парите следват ученика“ и в центъра на образованието да бъде поставено качеството, а не количеството на учениците, които преминават през системата.

„Искаме да имаме модел, който да дава увереност, самочувствие и защита на нашите български ученици“, отбеляза премиерът.

Румен Радев посочи като важна мярка и въвеждането на нулев клас преди I клас за децата, които имат затруднения с българския език, така че те да получат равен старт.

Министър-председателят акцентира в обръщението си към учителите и учениците и върху необходимостта от засилване на възпитанието и дисциплината в училище и въвеждането на ясни правила. По думите му училището трябва да изгражда личности с мислене и готовност за живота, с уважение към правилата и към хората около тях.

Възстановяването на сградата на ОУ „Христо Ботев“ в Раковица е ангажимент на министъра на образованието проф. Георги Вълчев и на Министерството на образованието, допълни премиерът. Училището пострада при пожар през юни 2022 г., а учебният процес се провежда извън основната му сграда вече четири години.

МОН ще финансира ремонта на пострадалата сграда, за да бъде осигурена качествена, безопасна и здравословна среда за обучение и работа. Прогнозната стойност на необходимите дейности е в размер на 750 000 евро, като общината следва да предприеме нужните стъпки. Очаква се обновената сграда да отвори врати през следващата учебна година.

„Процесите в образованието в малките и отдалечените населени места са индикатор за политическата воля на държавното ръководство за това как ще се развива България. Нашата цел е всяко училище и всяко дете у нас да има равен достъп до качествено образование“, каза още Румен Радев.

Премиерът отбеляза още, че училището в Раковица е единствено за децата от седем населени места в района и е стълб за съхраняването на живота и българщината в този край. По думите му на семействата е било обещано след пожара, че децата ще бъдат преместени в друга сграда само за няколко месеца.

„Ако за администрацията четири години се измерват с преместването на няколко преписки, то за едно дете тези четири години са цял образователен етап“, отбеляза премиерът.

Като друг важен елемент от реформата в образованието Румен Радев посочи ангажимента на министъра на образованието и науката да има само един учебник по български език и литература, както и един

Снимки: Пресцентър на МОН

Министър-председателят Румен Радев и министърът на образованието и науката проф. Георги Вълчев поздравиха децата и учителите от ОУ „Христо Ботев“ в с. Раковица за първия учебен ден и заявиха, че държавата ще подкрепя всяко българско училище и дете

Според просветния министър в училищата има залитане към допълнителни помагала

Пред медиите министър Георги Вълчев коментира, че промяната на учебните програми, учебното съдържание и начините на оценяване, така че да се насърчат креативността и самостоятелното мислене на учениците, са сред основните направления, в които ще има развитие на образователната система.

По думите му промяната на учебните програми ще даде възможност за създаване на учебници, които са по-близки до езика на децата и насърчават мисленето. Според него е необходимо и разтоварване на системата от прекомерното използване на допълнителни помагала и различни издания, които често предлагат на учениците готови или полуготови решения.

„Вместо да разсъждават, ние ги тласкаме отново да следват правила, които те само възпроизвеждат и постепенно губят смисъла в тях“, заяви проф. Вълчев.

Част от набелязаните мерки ще бъдат факт до края на тази и през следващата година. Колкото до промяната на модела на учебните програми, този процес е планиран да приключи през 2029 г. Министърът обаче заяви, че ще направи възможно новите учебни програми да бъдат завършени още през 2028 г.

„Така че да предложим съвършено ново съдържание, което насърчава мисленето, креативността и връзките между предметите“, заяви проф. Вълчев.

Относно използването на мобилни телефони в училище той коментира, че предстои въпросът да бъде решен с общо правило.

учебник по българска история и по география. Той допълни, че това е важен елемент от усилието децата да имат равен достъп до образование, да се върне възпитанието в училището и на изхода от него да има граждани, които да познават добре своята родина.

„15 септември е влязъл в битието ми като българин, като ден, който отваря вратите пред бъдещето на България. Тази година

над 700 000 ученици и 55 000 първокласници прекриват прага на своите училища, като на много места ще бъдат посрещнати в ремонтирани и обновени сгради и кабинети“, посочи, от своя страна, министър Георги Вълчев.

Той коментира, че по време на прехода са допуснати грешки, довели до огромни различия в регионите, като сред най-засегнатите е Северозападна България.

„Днес сме тук, за да кажем, че за нас съдбата и бъдещето на всяко едно дете са важни, а там, където има училище, има и селище. Особено важно е да подкрепяме училищата и децата в регионите, които през годините са изправени пред сериозни предизвикателства. Защото инвестицията в образованието е инвестиция в бъдещето на всяко населено място и на България“, отбеляза министър Вълчев.

Министър Вълчев се обърна към учениците с пожелание да бъдат смели, за вървят без страх напред, да се вслушват в съветите на родителите и учителите си и да им помагат.

„Поклон пред учителите – знаем колко е трудно, знаем какви усилия ви костват. Но ви моля, грижете се за бъдещето на България“, каза просветният министър.

Той пожела на педагогическия екип в Раковица да посрещне следващата учебна година във възстановеното училище, дало светли умове на България.

Премиерът и министърът поздравиха учителите, жителите, ръководството на училището и местната администрация за усилията им да съхранят образованието в общината.

Румен Радев и министър Вълчев се запознаха на място със състоянието на изгорялата част от сградата на училището. Разгледаха и класните стаи и кабинети във временната сграда на школото, разговаряха с учениците и преподавателите и се снимаха с тях за спомен. Възпитаниците на училището бяха подготвили кратка програма, като рецитираха стихове и танцуваха.

На събитието присъстваха кметът на Раковица Николай Ненчев, кметът на Макреш Митко Антонов, началникът на РУО – Видин, Веселка Асенова, народни представители и др.

15 септември в снимки

„Прекрачвайки училищния праг, всяко дете има своята мечта. А когато съберем мечтите на всички ученици, това е мечтата за България, защото вие сте нашето бъдеще.“ С тези думи държавният глава Илияна Йотова се обърна към учениците от най-старото училище в Русе – СУ „Христо Ботев“, където беше гост на откриването на неговата 189-а учебна година.

Снимка Пресцентър на Президентството

Зам.-министър Сеня Терзиева се включи в откриването на учебната година в две столични училища. Първо тя удари училищния звънец в 9. френска езикова гимназия „Алфонс дьо Ламартин“ заедно с директора д-р Симона Ангелова. Гост на празника беше и Емил Спахийски – директор на Националното издателство за образование и наука „Аз-буки“.

„Бъдете горди, че сте ученици на 9. френска гимназия. Това е училище с дух, чиито ученици се отличават със стил и чрез родния си език и красивия френски усвояват култура, изкуство и наука“, обърна се проф. Терзиева към гимназистите.

По-късно тя гостува и в Професионалната гимназия по екология и биотехнологии „Проф. д-р Асен Златаров“, която е завършила. Зам.-министърът изтъкна, че малко училища дават такава възможност експериментите да бъдат всекидневна част от учебния процес. „Да експериментираш, означава да се съмняваш, да търсиш и да откриваш“, подчерта проф. Терзиева.

Снимка Олег Попов

Зам.-министър д-р Таня Панчева откри учебната година в ОУ „Двайсти април“ в Панагюрище. Заедно с нея беше и роботът Робърт, като с приятната изненада за децата бе дадено начало на кампания на МОН учениците да се срещнат с роботи, разработени от български инженери. Целта на тези срещи е повече деца да се докоснат до роботиката, изкуствения интелект и технологиите на бъдещето. Д-р Панчева бе сред гостите на откриването на учебната година и в ОУ „Проф. Марин Дринов“ – първото иновативно училище в общината, в което последователно развиват иновативни подходи в обучението.

„Имате огромната привилегия да изучавате професиите на бъдещето в обновена среда и с прекрасни учители. Развивайте се, търсете новото и не спирайте да мечтаете. Вие сте тези, които ще променят света“, каза зам.-министър Панчева на празника в ПГ по индустриални технологии, мениджмънт и туризъм „Проф. Лъчезар Цоцорков“, чиито възпитаничка е самата тя.

Снимка Пресцентър на МОН

В Тетевен зам.-министър акад. Николай Витанов присъства на церемониите в СУ „Георги Бенковски“ и в Националната професионална гимназия по горско стопанство и дървообработване „Сава Младенов“.

„Светът днес е предизвикателен, учениците са провокирани от изкуствения интелект, но не той, а учителите са тези, които ще ги научат да се справят с най-важните предизвикателства: уменията за критично мислене, за справяне и преодоляване на информационната лавина, която ни залива“, отбеляза той.

Снимка Пресцентър на МОН

Кампания на Института за български език – БАН и в „Аз-буки“

Отпреди и от преди

Диана БЛАГОЕВА*

В писмената практика срещаме употреби както на *отпреди*, така и на *от преди*, както е например в следните изречения от съвременната литература: *Обзавеждането бе достатъчно: легло с дървени табли, стар гардероб отпреди войната; Хората доизносваха дрехи от преди войната; След групата влезе журналистката, стори му се по-хубава отпреди; Хубава си, Ана, сега си по-хубава от преди.* В две от тези изречения обаче има правописна грешка. За да разберем в какво се състои тя, ще ни помогнат тълковният и правописният речник. От тях разбираме, че съществува дума *отпреди*, която функционира като предлог и наречие. В ролята на наречие думата има две значения: 'от по-рано, от предходен момент, предварително' (*Грабваме раниците, пригответи отпреди*) и вече по-рядко срещаното 'преди известно време, по-рано, по-преди' (*Отпреди не се интересувах от театър*). Като предлог се употребява за посочване на момент или период във времето, преди който се извършва нещо (*Тук са погредени книгите, напечатани с правописа отпреди 1944 г.; Познанството ни датира отпреди близо 30 години*).

От съчетанията *отпреди войната* и **от преди войната* правилно е само първото, във второто предлогът *отпреди* е погрешно написан. По-различно е положението при съчетанията **по-хубава отпреди* и *по-хубава от преди*. Тук става дума не за употреба на наречието или предлога *отпреди*, а за предложна фраза с предлог *от* и наречието *преди* в състава на конструкция със сравнителна степен на прилагателно. Ще се убедим в това, като преобразуваме конструкцията, заменяйки *преди* с друго наречие или с адвербиално съчетание. При трансформацията предлогът *от* се запазва: *по-хубава от вчера (от всякога, от миналата година)*. Следователно в този случай правилното е *по-хубава от преди*.

*Д-р Диана Благоева е професор в Института за български език „Проф. Л. Андрейчин“ към Българската академия на науките.

ПРИВЕТСТВИЕ

НА МИНИСТЪРА НА
ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА
ПРОФ. ГЕОРГИ ВЪЛЧЕВ
ПО СЛУЧАЙ ПЪРВИЯ УЧЕБЕН ДЕН

От стр. 1

Скъпи родители, благодаря Ви за доверието и за усилията, които полагате всеки ден. Нека и през тази година училището и семейството бъдат заедно в най-важното – да помагаме на децата да растат уверени, знаещи и способни да следват своя път.

А към учениците искам да се обърна с една проста молба – бъдете любопитни. Питайте, търсете, опитвайте и не се страхувайте да грешите. Училището има смисъл не когато просто запомняте правилните отговори, а когато се научите сами да ги намирате.

И специално към най-малките, които на 15 септември за първи път ще прекрачат училищния праг – пожелавам ви да влезете в класната стая с усмивка и да срещнете учители, които ще ви накарат да обикнете знанието и да почувствате училището си като втори дом. Пред вас започва едно голямо приключение, търсете и откривайте – както знания, така и нови приятелства!

В този празничен ден поздравявам и всички, за които учебната година няма една и съща начална дата – детските градини, в които образователният процес не прекъсва, спортните образователни институции, които отвориха врати още на 1 септември, частните училища и градини и стотиците български неделни училища зад граница!

Поздравявам всички български образователни институции, в които всеки ден се създава знание и се гради бъдещето на нашите деца! Уверен съм, че заедно ще намерим верния път към новите предизвикателства на днешния и утрешния ден!

На добър час през новата учебна година!

Мила и Марко учат децата на безопасност онлайн

Анимационната образователна поредица „Мила и Марко за екраните!“ вече е достъпна за учители, родители и всички, които работят с деца, съобщава от Представителството на Европейската комисия в България.

Минисериалът от 7 епизода е предназначен за деца на възраст от 6 до 11 години и представя по разбираем и увлекателен начин основни правила за безопасно поведение в интернет.

Поредицата е създадена от екипа на Студио „Змей“ със сценарист Димитър Петров с подкрепата на Европейската комисия в България и в партньорство с Коалицията за медийна грамотност.

Героинята на сериала Мила е 10-годишно момиче, израснало в чужбина и завърнало се със семейството си в Габрово, а нейният необикновен приятел Марко е духът на легендарния Крали Марко. В „Мила и Марко за екраните!“ двамата попадат в ново приключение – този път в дигиталния свят.

Голяма част от приключенията им се развиват в „Клик-хоп“ – измислената социална мрежа в света на Мила и Марко, където двамата попадат в ситуации, познати на децата от реалната дигитална среда.

От седемте епизода на анимационния сериал децата научават как да проверяват информацията и нейните източници, какво могат безопасно да споделят онлайн, как да създават силни пароли и да разпознават опасни линкове. Други истории засягат онлайн тормоза и търсенето на помощ, опасните интернет предизвикателства и времето пред екрана.

Поредицата обръща внимание и на все по-актуални теми като подвеждащото съдържание, създадено с изкуствен интелект, и разликата между факт и мнение.

Минисериалът е замислен и като практичен образователен ресурс. Мила и Марко говорят на езика на съвременните деца, с което сложните ситуации стават разбираеми и за най-малките. Краткият формат и приказните сюжети позволяват епизодите лесно да бъдат използвани в клас като повод за разговор, игра или дискусия. По този начин поредицата подкрепя учителите в развиването на медийната и цифровата грамотност, критичното мислене и уменията на децата за безопасно поведение онлайн още от ранна възраст.

Приключенията на Мила и Марко продължават и извън екрана. Информационната страница на поредицата отвежда директно в „Клик-хоп“ – измислената социална мрежа, позната на децата от епизодите. На това място учителите и децата ще открият всички епизоди и допълнителните образователни материали, включително книжка за оцветяване.

Поредицата бе представена официално на 10 септември 2026 г. пред учители, представители на институции и организации, работещи в областта на образованието и медийната грамотност. Премиерата се състоя в София и беше проследена на живо в още 12 български града чрез централите „Европа Директно“. Събрали се в тях учители и други участници се включват в събитието с въпроси и мнения онлайн.

Ръководителят на Представителството на ЕК у нас Йорданка Чобанова насърчи учителите да превърнат историите на Мила и Марко в част от работата си с децата.

„Вие, учителите, можете да дадете живот на Мила и Марко. Пуснете някой епизод в клас. Спрете го в точния момент и попитайте: „А ти какво би направил?“. Защото видеото не свършва с последния кадър. Най-важният момент е разговорът, който започва след филмчето“, заяви Чобанова.

Поредицата е част от по-широкото усилие на ЕС за изграждане на цифрови умения и критично мислене у децата. Необходимостта от действаща категория обществена подкрепа. Според специалния „Евробарометър“ за цифровото десетилетие за 2026 г. 92% от европейците смятат, че защитата на децата онлайн трябва да бъде водещ политически приоритет.

На европейско равнище този приоритет се осъществява в няколко посоки. Правилата на ЕС възлагат на онлайн платформите отговорност да ограничават рисковете за непълнолетните. Чрез Законодателния акт за цифровите услуги ЕС предприема действия и срещу т.нар. пристрастяващ дизайн – функции и механизми, които насърчават потребителите да прекарват прекомерно дълго време в платформите.

Европейската стратегия за по-добър интернет за децата допълва защитата с изграждане на знания и умения на самите деца.

„И точно тук се срещат големите европейски политики и малките истории за Мила и Марко“, отбелязва Йорданка Чобанова.

Поредицата дава на учителите и родителите лесен начин да започнат един от важните разговори с децата днес – как да бъдат любопитни и уверени в дигиталния свят, без да бъдат беззащитни в него. Защото най-важното започва след последния кадър: когато детето попита, разкаже, разпознае опасността и знае как да постъпи.

Снимка РУО – София-град

По традиция дни преди началото на новата учебна година РУО – София-град, събра директорите на столичните училища, за да очертаят задачите в работата след 15 септември

Образователните приоритети в столицата

РУО – София-град, обсъжда с директорите работата през новата учебна година

Зина СОКОЛОВА

Всяко дете в София да получава напълно достъпна, качествена и конкурентна подготовка вътре в класната стая, която изцяло изключва необходимостта от допълнителни частни уроци. Около тази стратегическа цел се обединиха участниците в Годишната среща на лидерите в столичната образователна система.

Ключов инструмент за постигането на тази цел ще бъде нов, цялостен пакет за индивидуална методическа подкрепа на директори и учители по всички основни дисциплини.

По време на традиционното съвещание на директорите на столичните училища преди 15 септември началникът на РУО – София-град, д-р Елеонора Лилова представи пред тях визията за новата учебна 2026/2027 г.

Гости на форума бяха председателят на парламентарната Комисия по образованието и науката Димитър Здравков, министърът на образованието и науката проф. Георги Вълчев, зам.-министър д-р Тания Панчева, зам.-кметът на Столична община Десислава Желязкова, председателят на Синдиката на българските учители Янка Такева, председателят на Синдикат „Образование“ към КТ „Подкрепа“ Юлиан Петров.

Работодателските организации бяха представени от своите председатели – Диян Стаматов (СРСНПБ), Асен Александров (СДСОБ) и Цветелина Генчева (АРСИПУО). Сред официалните гости бяха още Димитър Асенов (директор на НЦПКПС), Татяна Досева (директор на НДД) и Румяна Маринова (директор на ДЛЦ).

„Имаме много проблеми. И те не са свързани единствено и само с оценяването на PISA. Надявам се с помощта на всички вас в следващите години да се опитаме да минимизираме пропуснатите слабости“, заяви министър Георги Вълчев.

Той подчерта, че в образованието действително трябва да настъпят няколко важни промени. И по-ангажираността на директорите, с учителите и със социалните партньори, защото става дума за най-чувствителната сфера на обществения живот.

Проф. Вълчев заяви, че екипът на МОН ще предложи пакет от мерки, свързани с повишаване на дисциплината в клас. Целта е учителят отново да получи спокойствие, за да може да върши работата си професионално.

„Трябва да се върне дисциплината в училището на едно прилично ниво. То не може да бъде място, където ученикът отива със страх, но същевременно трябва да знае, че в това място има правила“, отбеляза министърът.

За пореден път той коментира, че трябва да се намерят начини да се възстанови загубената се

вързка между семейството и училището, като тук също ще се разчита на директорите да иницирират възстановяването на този диалог.

Министърът пожела на директорите много търпение, смелост и желание, така че действително да се усети спокойствие в системата.

От своя страна, Димитър Здравков заяви, че грижата за образователните институции не може да бъде лозунг. А тя минава през грижа за учителите и директорите, чиято работа трябва да бъде облекчена от административни тежести.

„Ние трябва да приемем така законите, че фокусът да е българският учител. Смятам, че сме му дължници и трябва да върнем онези изгубена функция на нашата образователна система – възпитанието. Предстоят ни тежки дни, в които ще разглеждаме внесените вече четиринайсет законопроекта за изменение на Закона за предучилищното и училищното образование“, добави Здравков.

Сред приоритетите, очертани от д-р Лилова, са създаването на ефективна и приобщаваща среда, превенцията на агресията, тормоза и зависимостите, недопускане на дискриминация. В тази връзка от новата учебна година започва работа и Регионален съвет по въпросите на социалното и гражданското развитие и възпитанието на децата и учениците. Тази пета поред специализирана структура към РУО ще координира съвместните действия между преподаватели, ученици и родители в области като гражданско образование, социални умения, култура на дисциплина и превенция на агресията и зависимостите.

Усилия ще бъдат насочени и към повишаване на държавния план-прием в професионалното образование съобразно с потребностите на пазара на местно ниво и разширяване обхвата на дуалното обучение. Друг фокус е осигуряването на условия за ефективна работа в професионални мрежи между учителите, обмен на добри практики и професионално развитие.

За улесняване на всекидневната работа РУО – София-град, подготвя пилотен методически пакет, съдържащ управленски модели за директорите и модели на уроци с техники за формиращо оценяване за учителите. До 20 октомври 2026 г. ще започне и новата програма „Директори-наставници“ в подкрепа на новоназначените мениджъри.

На 17 септември – Деня на София, РУО и Столична община канят ученици, учители и родители на големия концерт „Заедно за по-добър живот за нас – децата и младите хора“ на сцената на Sofia Summer Fest в Южен парк II.

Д-р Лилова призова директорите да обръщат внимание дали учителите наистина влизат във всеки учебен час достатъчно добре подготвени. Защото, когато са дали всичко от себе си, резултатите са видими. Необходимо е да се измерва напредъкът на всяко дете и да има ритмичност на изпитването. Съвременното трябва да се отразяват и отсъствията.

Гости на представянето бяха зам.-министър Тания Панчева и Йорданка Чобанова – ръководител на Представителството на ЕК у нас

Снимка Пресцентър на МОН

158 отличници с „Национална диплома“

Премиерът Румен Радев и министър Георги Вълчев наградиха най-добрите от гимназиалния випуск 2026

Дуляна КОЧЕВА

С то петдесет и осем младежи от гимназиалния випуск 2026 получиха отличието „Национална диплома“ на МОН на официална церемония в Националния археологически музей в София. Гости на церемонията бяха министър-председателят Румен Радев и министърът на образованието и науката проф. Георги Вълчев.

Петима от тазгодишните лауреати не само имат „Отличен (6,00)“ по всички учебни предмети, вписани в дипломата за средно образование, отлична оценка на двата задължителни държавни зрелостни изпита, но и отлична оценка на трета матура по желание. Двама от тях са от Математическата гимназия „Акад. Кирил Попов“ в Пловдив. Това са Даниела Димитрова и Джанер Ерджан Халил. Другите трима са Михаил Добрев от Професионалната гимназия по хотелиерство и туризъм „Акад. Неделчо Неделчев“ в Сливен, Гертана Вичева от Природо-математическата гимназия „Васил Друмев“ във Велико Търново и Ани Тафрова от 164. ГПИЕ „Мигел де Сервантес“ в София. Те получиха отличията си от премиера Румен Радев.

Министър-председателят поздрави зрелостниците за успеха и посочи, че той е плод не само на талант, не само на способности, но и на много труд, постоянство, характер и всеотдайност.

„Искам много ясно да подчертая, че това не е само ваш личен успех, това не е само удовлетворение за вашите родители, не е само гордост за вашите учители.

*Този ваш успех
е огромен успех за България.*

Казвам го с ясното съзнание, защото новите технологии, с които вие ще работите, променят драматично света и нашия живот. Начинът, по който учим, работим, общуваме и взаимодействаме с цялата среда около нас, се променя с небивала скорост“, каза още премиерът.

Той акцентира, че успехът на зрелостниците е важен за нашата страна, защото само преди няколко десетилетия мошата на една държава се е определяла с нейната територия, природни богатства и силата на нейната индустрия, но това се променя.

„Водещи днес са тези държави, в които има ум, образование, талант. Имаме вече нагледни примери за това. Преди часове във Франция заедно с президента Еманюел Макрон присъствах на подписването на меморандум между една българска компания и гиганта Agnèsparce.

Тази българска компания ще инвестира няколко милиона евро във Франция, за да може с френските ракети носители да се изстрелват водещи в своята област спътници, проектирани, произведени и интегрирани в България. За последните години тази компания е произвела и пуснала в орбита повече спътници от малък клас, отколкото всички европейски страни, взети заедно“, отбеляза министър-председателят.

Той не пропусна да отбележи и заслугите на Института за компютърни науки, изкуствен интелект и технологии (INSAIT) към Софийския университет, който по думите му вече е водещ в моделите за изкуствен интелект и у нас се създават технологиите и бъдещето на света.

„И това вече определя силата, потенциала на една нация. А зрелостниците са най-важният елемент на този потенциал“, каза още премиерът.

Снимка Олег Попов

За поредна година най-добрите от випуск 2026 бяха отличени на церемония в Националния археологически музей в София

Най-много са отличените с „Национална диплома“ ученици от училища в София – 48, следвани от Бургас с 21, Пловдив с 20 и Варна с 14. Сред градовете с повече наградени са още Кърджали – 6, както и Велико Търново, Пазарджик и Хасково – с по петима лауреати.

Училищата с най-много носители на „Национална диплома“ са Първа езикова гимназия във Варна и Езикова гимназия „Пловдив“ – с по 12 зрелостници. След тях се нареждат Профилираната природо-математическа гимназия „Акад. Никола Обрешков“ в Бургас и Софийската математическа гимназия „Паусий Хилендарски“ – с по 11 отличени.

Десет зрелостници от Немската езикова гимназия „Гьоте“ в Бургас също са сред носителите на престижното отличие.

Румен Радев обеща, че българското правителство ще направи всичко по силите си талантливите млади българи да могат да развият своя потенциал в родината си.

В словото си премиерът отбеляза още, че в момента

*състезанието в света
не е за ресурси,
не е за финансов капитал,
а е за умове и таланти.*

Той се обърна и към тези млади хора с талант, които ще предпочетат да напуснат България.

„Убеден съм, че тези, които решат да го разгръщат навън, един ден ще се върнат тук, за да споделят своето знание и натрупания опит. Трябва да направим така, че въпросът да останеш или не в България, да бъде въпрос на възможности, а не на компромиси.

Наш приоритет, който обсъждаме непрекъснато с ръководството на МОН, е да разгръщаме научна, изследователска инфраструктура, да развиваме съвременна икономика, високопродуктивна, високоинтелигентна, високотехнологична.

Вярвам, че във ваше лице България има бъдеще като една от водещите държави в Европа. И вече се множат секторите, в които ние го доказваме. С вас тази тенденция ще стане още по-силна“, каза още Радев.

Министър Георги Вълчев посочи, че зад

успеха на отличените стоят и усилията на учители, родители, на личностите, които мотивират и вдъхновяват тези млади хора.

„Ако изберете български университет, за да продължите образованието си, вие не избирате само България, а ставате неизменна част от световното образователно пространство“, посочи министър Вълчев.

Той изтъкна, че избирайки да учат у нас, тези млади хора ще имат възможност да бъдат част от международни партньорства.

„България отдавна не е изолирано място. Напротив, тя може да ви предостави възможност за успешно продължаване на професионалния път. Следването е веднъж в живота. Това е времето да творите, да рискувате, да учите и да горите в това, което правите. България има нужда от всеки един от вас. В следващите години трябва да променим системата така, че вашите успехи да мотивират още много млади хора да постигат такива успехи“, каза още просветният министър.

Проф. Вълчев изрази удовлетворение от това, че с всяка изминала година се увеличава броят на зрелостниците с „Национална диплома“. Той припомни, че миналата година носителите са 145, и изрази радост, че тази година те са вече 158.

„В България има достатъчно мотивирани хора. На добър час! Продължавайте все така упорито и с любопитство да развивате ума си. Без труд, без лично усилие, без последователност и упоритост успех не се постига“, каза още министърът.

На церемонията присъства и началникът на Комисията по образованието и науката в 52. НС Димитър Здравков. Той се обърна към водещия – журналиста Бойко Василев, с думите: „Това е истинската панорама на България. Тези млади хора са нашият емоционален потенциал“. Здравков също призова младите хора да останат в България.

„Но знайте, че дори да не живеете в България, тя живее у вас. Вие сте стимул за подражание на останалите. Благодаря ви за това, което правите, и на добър час!“, каза още Димитър Здравков.

От името на отличените говори Андрей Дичев от 91. немска езикова гимназия „Професор Константин Гълъбов“ в София, лауреат на Националната олимпиада по биология и здравно образование.

„Ако има нещо, което бих пожелал на всички нас, то е да запазим именно това отношение към знанието – не като средство да бъдем по-добри от някого, а като

*възможност да бъдем
по-полезни, по-свободни
и по-способни
да променяме света*

около себе си – каза той. – Днес образователната система е признала нашия труд и нашите лични постижения. Утре вече зависи от нас какво ще направим с това признание“, обърна се Андрей Дичев към връстниците си.

В церемонията участваха и заместник-министрите на образованието и науката д-р Таня Панчева и проф. Сеня Терзиева-Желязкова. Всички наградени получиха и електронни четци за книга.

Отличието „Национална диплома“ е признание за високите постижения на учениците от българските училища. То се присъжда всяка година на зрелостници с успех отличен (6,00) по всички учебни предмети, вписани в дипломата за средно образование, държавните зрелостни изпити, както и за изяви способности в областта на науките, технологиите, изкуствата и спорта.

Спортното в Самоков се бори за нова писта

Зина СОКОЛОВА

С изцяло обновено общежитие посреща новата учебна година Спортно училище „Никола Велчев“ в Самоков. По проект е извършен цялостен ремонт на интериора, закупено е и ново обзавеждане. В общежитието ще могат да бъдат настанени 25 ученици, които ще разполагат с обзаведени стаи, съблекални, кухня, общо помещение и стая за отдих.

Сградата има и обновени мокри помещения и съблекални, които ще могат да се използват от спортните клубове. Общежитието е и с нов асансьор.

„Финансирането на ремонта беше по Плана за възстановяване. Проектът мина и през Общината. Изцяло сменени са всички инсталации, включително и ВиК. Можем да се похвалим, че вече имаме и ветрогенератори, слънчеви колектори и фотоволтаични системи, с които ще си произвеждаме електроенергия. Така ще можем да допълваме бюджета на училището“, коментира за „Аз-буки“ директорът на Спортното в Самоков Илиян Георгиев.

Тази година по програма на МОН са ремонтирани и две класни стаи, както и учителската и дирекцията. По-миналата година по Програмата за изграждане на STEM центрове са създадени два кабинета, ремонтиран е и този по биология. Целта е да се обнови изцяло материалната база. Общината подпомага екипа, като съдейства за цялостния ремонт на вътрешния двор.

„Мога да кажа, че всичко стана перфектно в сравнение с това, което беше“, казва Илиян Георгиев. Сградата на школото също е санирана отвън.

В Спортното училище „Никола Велчев“ сега се обучават 180 ученици, като капацитетът е за 200. Децата в общежитията са предимно от региона. Най-предпочитаната дисциплина е борбата. Тази година в нея са приети 13 деца. Това сигурно радва директора, който навремето самият е бил състезател по борба. И е печелил голямо международно състезание на името на Дан Колов. Към биатлона също има голям интерес – тази година в специалността се записват 6 деца. В училището се предлагат още няколко дисциплини – ски алпийски дисциплини, ски бягане, сноуборд, бокс, баскетбол.

От училището редовно организират рекламни кампании преди началото на учебната година, насочени освен към децата и към родителите.

„Винаги съм казвал, че рекламата е много сериозно нещо. Повтарям го на учителите и треньорите. Сериозното отношение към децата, към тренировъчния и учебния процес – с това може да се рекламираме. Нашите деца са едни от най-дисциплинираните. Те са наясно, че без това нищо няма да се получи“, казва директорът.

Всяка година възпитаниците на училището участват в балкански, европейски и световни първенства. Скоро не е имало медалисти от такива състезания, но към това се целят треньори и състезатели. За съжаление обаче, процентът от завършващите ученици, които се насочват към спорта, е малък. От 15 – 20 завършващи двама-трима остават да спортуват професионално, което пак е добре, казва директорът. Когато той самият е бил ученик, положението е било същото – от неговия випуск продължават той и негов съученик.

Възпитаниците на училището редовно се включват в различни дейности и благотворителни инициативи, като почистване и други. Сега са поканени да участват в обучение по ветроходство.

А след успешно ремонтираните и санирани училищни сгради каква е следващата цел пред ръководството на Спортното, пита директора.

„В момента се говори за изграждане на изцяло нова писта, която може да се ползва целогодишно от учениците в дисциплините сноуборд, ски бягане и биатлон. Поставям си го като цел, да видим дали ще се осъществи. Има някакъв проект. И доколкото съм запознат, кметът ще го предложи и ще се гласува. Това ще е писта за местни деца, както и за състезатели от други населени места, което също ще ни подпомогне да привлечем ученици“, казва Илиян Георгиев. Освен със спортни постижения от екипа могат да се похвалят и с участия по „Еразъм+“. През октомври тази година 20 ученици заминават в Португалия.

Илиян Георгиев,
директор

Когато историята излезе извън учебника

Ученици от СУ „Христо Ботев“ в Айтос се включват във форум в Националния военен университет за изучаване традициите на Българската армия

Дона МИТЕВА

Историята на Българската армия може да бъде не само прочетена в учебниците, но и преживяна. В това се убеждават ученици от СУ „Христо Ботев“ в Айтос, които посещават Националния военен университет „Васил Левски“ във Велико Търново. Там те се включват във форум за обучение и прилагане на добри практики по един от модулите на Националната програма „Изучаване и съхраняване на традициите и историята на Българската армия“.

Престоят във висшето военно училище дава възможност на младите хора да се докоснат до традициите на Българската армия в среда, в която се срещат историята, военното дело и съвременното обучение.

За учениците форумът е не просто поредното образователно събитие, а възможност да обменят знания и идеи със свои връстници, да участват в практически занимания и да представят добри практики, свързани с изучаването и съхраняването на военната история и националната памет.

„Днешните младежи търсят автентични преживявания. Не ги мотивирах с лекции за дисциплина, а с възможността да изживеят нещо истинско – далеч от екраните, сред природата и в реална среда. Посочих им, че това е шанс да открият неподозирани сили у себе си, да придобият практически умения за оцеляване и да създадат приятелства за цял живот“, коментира ръководителят на групата Николай Димитров. Той е учител по история в СУ „Христо Ботев“ в Айтос, чиято иновативна педагогическа работа е пословична. Води и гвардейския отряд в училището.

„Основното ми притеснение беше свързано със строгия режим и с това дали ще се справят физически. Моят роля беше да ги уверя, че са екип“, добавя той.

По думите му в Националния военен университет инструкторите са изключителни професионалисти. Не просто изискват, а учат и подкрепят. И когато учениците разбират, че няма да бъдат сами, а ще преминат през всяко изпитание заедно, страхът се превръща в любопитство.

„Те се върнаха променени – по-самостоятелни, по-сплотени и с много по-висока самооценка. При престоя си видяха, че дисциплината не ограничава свободата, а я изгражда. За тях това беше не просто лагер, а наистина ценен урок по мъжество, отговорност и патриотизъм“, споделя наблюденията си учителят.

Особено ценно за участниците е, че обучението излиза извън традиционната класна стая. Срещата с атмосферата на Националния военен университет и непосредственият контакт с военното образование превръщат познанието за миналото в по-близко и разбираемо преживяване.

Учениците имат възможност да се запознаят с историята и традициите на Военното училище, да научат повече за подготовката на бъдещите

Снимки Николай Димитров

Моменти от подготовката

офицери и да видят как се съчетават историческата памет, съвременните технологии и практическите умения.

Участието във форума поставя акцент и върху ролята на младите хора като носители на паметта за миналото. Именно чрез подобни инициативи историята може да бъде представяна по начин, който провокира интерес и насърчава учениците сами да търсят, изследват и разказват за събитията и личностите, оставили следа в развитието на Българската армия.

Сред участниците е и Диана Куцарова, за която форумът се превърна в среща с историята извън рамките на учебника: „Военният лагер беше много интересно и различно преживяване за мен. Още от самото начало бях впечатлена от организацията и от разнообразната програма. Всичко, което правехме, ми беше любопитно и с интерес участвах във всяко занимание. Научих много нови неща за военната дейност, дисциплината и начина на работа във военната среда“.

Младото момиче добавя, че й харесва това, че не само им разказват за различни неща, а имат възможност сами да участват в част от дейностите. Освен полезно преживяването е и много забавно, защото прекарват хубаво време заедно и създават нови приятелства.

„Лагерът ми помогна да придобия по-добра представа за живота във

Военното училище и за отговорностите, които то изисква. Бях много доволна от всичко, което преживях, и определено останах очарована. Смятам, че лагерът ми даде много нови знания и положителни емоции. Това е преживяване, което със сигурност ще запомня и бих искала да повтора отново“, споделя тя.

Престоят във Велико Търново оставя у айтоските ученици не само нови знания, но и усещането, че съхраняването на историческата памет е обща отговорност. Срещата с връстници от други училища пък показва колко различни и интересни могат да бъдат начините, по които младите хора изучават миналото и го превръщат в част от своето настояще.

Форумът в Националния военен университет „Васил Левски“ е поредна стъпка към изграждането на активно отношение към българската история и традициите на армията. А за учениците от СУ „Христо Ботев“ – Айтос, участието се превърна в урок, който трудно би могъл да бъде проведен само между страниците на учебника.

За своята всеотдайност, висок дух и отлично представяне всички участници получават индивидуални сертификати, връчени от помощник-началника по подготовката на Военния университет полк. Стефан Цветанов Маринов.

Опитите по химия винаги са интересни

Антоанета НАЙДЕНОВА

Дни преди началото на новата учебна година директорът, заместник-директорите и учителите в СУ „Христо Ботев“ в Павел баня са облекли работните дрехи. Едни разчистват натрупани с годините стари шкафове и плоскости, други оформят градинка от декоративни камъчета. Всички работят заедно, за да направят средата по-приятна за учениците и за самите себе си.

„Абсолютно всички сме тук. Чистим, изнасяме, опитваме се заедно да създадем подобра обстановка за децата“, разказва пред „Аз-буки“ директорката Петя Андреева.

Тя поема ръководството на училището през 2023 г. и на 15 септември ще открие за четвърти път учебната година като директор. За този сравнително кратък период, заедно с екипа си, успява да преобрази голяма част от сградата.

Учебните стаи на първите три етажа вече са напълно ремонтирани и следващата задача е обновяването на коридорите. На четвъртия етаж остават още три помещения, които също предстои да бъдат преобразени.

„Училището вече няма нищо общо с това, което заварихме. Класните стаи бяха обикновени и доста занемарени. Започнахме цялостно обновяване и стъпка по стъпка променяме средата“, посочва Андреева.

Но резултатите не се измерват единствено с ремонтираните кабинети. Постепенно училището започва да печели и по-голямо доверие сред семействата в района. През учебната 2026/2027 г. в него ще се обучават около 350 деца. Сформирани са две паралелки в I клас, също толкова са и тези, за които училището успява да направи прием в VIII клас, макар през миналата година да е имало само един VII клас.

„Беше голямо предизвикателство. Положихме много усилия, включително лично обикаляхме и разговаряхме с ученици и родители. Хората започнаха да имат повече доверие в нас“, споделя директорът.

Гимназистите могат да избират между две професионални направления. Едното е свързано с електронната търговия, маркетинга и рекламата, а другото – със спедиторските услуги. Обучението дава трета степен на професионална квалификация. Като допълнителна възможност учениците от паралелката по спедиция могат да преминат безплатен курс за придобиване на свидетелство за управление на автомобил, категория В.

Според Андреева обаче дори тази възможност невинаги е достатъчна, за да мотивира младите хора да продължат образованието си.

„Очаквахме интересът да е още по-голям, но днес учениците трудно се мотивират. При всички случаи обаче е много положително да завършат средното си образование с професия“, отбелязва тя.

Училището проследява развитието на своите възпитаници и след дипломирането им в рамките на проекта „Модернизиране на професионалното образование и обучение“. Част от тях продължават във висши училища, но повечето се насочват директно към пазара на труда.

Снимки СУ „Христо Ботев“

Забавно е да рисуваш върху асфалта

Обучаващите се по спедиция могат да преминат безплатен курс за шофьори

Петя Андреева, директор

Зад този избор понякога стои не липса на амбиции и способности, а трудни житейски обстоятелства. Сред възпитаниците на училището има младежи, принудени да започнат работа рано, за да подпомагат семействата си.

„На част от нашите деца им се е наложило да пораснат, без да искат. Те трябва да поемат отговорности, които не са присъщи за възрастта им – да помагат на самотен родител, да се грижат за баба си или сами да допринасят за издръжката на семейството“, разказва директорът.

В училището се обучават и деца от уязвими групи, както и около 30 ученици със специални образователни потребности. За подкрепата им се грижат трима ресурсни

учители, логопед и психолог. Обособени и обновени са два ресурсни кабинета.

„Преди тези деца нямаша специално заделено място. Положихме много усилия, за да направим кабинетите уютни и да им осигурим подходяща среда“, казва Петя Андреева.

По думите ѝ една от най-ценните характеристики на училищната общност е отношението между самите деца. Гости на училището неведнъж са били впечатлявани от тяхната дисциплина, уважение и готовност да приемат по-слабия, вместо да му се подиграват.

Ръководството се стреми да среща учениците и с известни личности, които могат да споделят своя житейски и професионален опит. Сред гостите са били актрисата Гертана Стоянова, писателката Здравка Евтимова, Христина Богданова – сродница на Васил Левски, д-р Марияна Кирова – писател и главен уредник на Къщата музей „Иван Вазов“.

„Дори едно дете да се вслуша в думите ни и да се запали по нещо, това е успех за нас“, убеждена е Андреева.

Промяната в училището включва и сериозно технологично обновяване. Всички класни стаи са оборудвани с интерактивни дисплеи, които са заменили старите мултимедийни проектори. Изградена е STEM среда с висок клас компютърна техника, 3D принтер, очила за виртуална реалност, режещ плотер, машина за гравирание.

Особено любопитни за учениците са възможностите на 3D принтирането.

„Харесва им да измислят нещо и след това да го видят изработено пред очите им. Технологиите ги впечатляват и провокират интереса им“, обяснява директорката.

Интерактивни дисплеи са поставени и в коридорите. На тях се представят учебнически проекти, новини и предстоящи събития. Идеята е работата на децата и учителите да не остава скрита само в отделна публикация в социалните мрежи, а да бъде видима всекидневно за цялата училищна общност. Предвижда се на екраните да се появяват и персонални поздравии за рождениците.

В началото на всяка учебна година преподавателите си разпределят различни дати и поводи от специален календар. Заедно с учениците те подготвят постери, кратки видеа, тематични инициативи или други изненади. Така например за Деня на пчелата деца и учител правят меденки, които раздават в училището.

Наред с технологиите СУ „Христо Ботев“ пази ревностно своята 147-годишна история. Началото е поставено през 1879 г., когато в къщата на Нено Пиперов е открито павелбанското училище. За първи учител е назначен Тодор Митев, известен като Даскала. През 1910 г. е разкрита прогимназия, а през 1981 г. школото става първото средно училище в общината.

Послужай 100-годишнината си през 1979 г. е отличено с орден „Кирил и Методий“ – I степен. Екипът вече започва да обмисля как да отбележи предстоящия век и половина от създаването на образователната институция.

Историята ще бъде представена и върху специално подготвена стена в сградата. Част от нея ще остане свободна, защото, както отбелязва Андреева, „историята винаги продължава“.

Грижливо се съхраняват и трите стенописни пана на световноизвестния художник от гръцки произход Михалис Гарудис, който, като дете на емигранти, учи в павелбанското училище. Негово дело са фреските с Ботев и неговите четници, с образите на майката, на светите братя Кирил и Методий и човешкия прогрес, както и с богинята на свободата. Ръководството планира в бъдеще те да бъдат реставрирани.

От това училище са излезли и други известни и успешни българи като актьора Христо Пъдев, автора на учебник по математика Мариана Богданова, основателя на състезанията „Математика без граници“, редица преподаватели, професори, учени и политици.

Възможност да видят нови места и да разширят кръгозора си, получават и 40 ученици, включени през лятото в проект „Образователни маршрути в България“ на МОН. Те прекарват четири дни в района на „Златни пясъци“, посещават Делфинариума, Астрономическата обсерватория, Летния театър, Морската градина във Варна и Велико Търново.

„За много от тях това бяха места, където никога не са ходили. Децата останаха истински впечатлени“, споделя директорката.

Зад всичко постигнато според нея стои сплотен екип от около 40 учители – млади и по-опитни, които работят заедно и искат промяната да се случва.

„Чувстваме се добре като екип. Младите колеги са много амбицирани, постоянно дават идеи и настояват да правим и променяме по нещо. Понякога идеите идват в повече, но точно тази енергия движи училището напред“, казва с усмивка Петя Андреева.

Средата трябва да се приобщи към детето, а не то – към нея

ДГ „Калина Малина“ в Пазарджик започва учебната година със собствен екип от психолог, ресурсен учител и логопеди

За втора поредна година на официална церемония бяха връчени Националните награди за приобщаващо образование под егидата на МОН.

Целта на инициативата, организирана от Регионалния център за подкрепа на процеса на приобщаващото образование – София-град, е да отличи личностите и образователните институции, които създават подкрепяща среда за всяко дете.

По традиция в „Аз-буки“ представя отличените в различните категории на конкурса. В този брой разговаряме с Венелина Бодурова, директор на ДГ „Калина Малина“ в Пазарджик. На церемонията тя получи отличието в категорията „Приобщаваща детска градина“.

Снимка ДГ „Калина Малина“ – Пазарджик

Деца обичат заниманията в арткабинета

Диляна КОЧЕВА

Трябва да направим всичко възможно средата да се приобщи към потребностите на децата, а не децата – към вече съществуваща среда“, разказва пред „Аз-буки“ Венелина Бодурова, която ръководи най-голямата детска градина в Пазарджик „Калина Малина“. През настоящата учебна година децата в нея са 415, разпределени в 15 групи. Персоналът, който се грижи за обучението и възпитанието им, е от 60 души.

Големият брой възпитаници означава и различни потребности, интереси, темпове на развитие и начини, по които всяко дете възприема света около себе си. Затова през годините в детската градина постепенно е изградена система от специализирани кабинети като сензорен, арт, битов, музикален и ресурсен.

„Сензорното развитие е в основата на цялостното развитие на детето още от най-ранна възраст. В арткабинета децата се учат да изразяват себе си и да показват какво чувстват, чрез различни дейности като рисуване, моделиране и апликиране“, отбелязва директорката.

В битовия кабинет малчуганите се запознават с българските традиции и обичаи. Така посредством приказки, песни и различни практически занимания те могат да се докоснат до културното наследство не просто като информация, която трябва да запомнят, а през собственото си преживяване.

„Опитваме се средата да е изградена така, че детето да се чувства сигурно, тя да отговаря на потребността му от различни видове сетивни стимули“, обяснява директорката.

Детската градина разполага и с отделен кабинет на психолога. Съвсем скоро предстои да бъде изградена и рампа, с което физическата среда ще стане по-достъпна за децата с двигателни проблеми.

„Наличието на специализирани кабинети е само една страна на приобщаването. Другата са хората, които работят с децата“, обяснява Бодурова. Точно затова от новата учебна година детската градина започва работа със собствен екип за подкрепа. Вече имат назначен психолог на щат, но сега към екипа им ще се присъединят ресурсен учител и логопед.

Резултатите от работата на психолога, назначен през миналата учебна година, убеждават директорката, че постоянното присъствие на специалист има важно предимство. Важно е да уточним, че психологът в детската градина не работи само с децата със специални образователни потребности, а и с малчуганите

от всички групи. Бодурова е на мнение, че подобен модел за работа трябва да бъде обмислен и на национално ниво.

„Във всяка образователна институция трябва да има екип от специалисти, който да е щатен към институцията – ресурсен учител, логопед, психолог. Този екип трябва да работи локално и постоянно“, посочва тя.

По този начин специалистите няма да виждат детето само в определен ден и час. А това е особено важно за ранното откриване на възможни затруднения или дефицити.

В подобен модел регионалните центрове за подкрепа на процеса на приобщаващото образование също запазват важната си роля, но тя може постепенно да се насочи повече към методическа подкрепа. Според директорката те могат да се превърнат в своеобразни методически центрове, които обучават специалистите, запознават ги с иновативни методики.

Има още един специалист, когото тя мечтае някой ден да види като част от екипа на детската градина. Става въпрос за учител по физическо възпитание. „Спортът е здраве, но емоцията и движението са едно цяло“, вярва тя.

Създаването на собствен екип има и друго предимство. Специалистите могат да работят

с детето не само индивидуално в кабинет, но и в групата му, защото реално там преминава по-голямата част от неговото всекидневие. Това според Бодурова е един от ключовите моменти, ако искаме да говорим за истинско приобщаване.

„Не го приобщаваш към групата, като го извеждаш от нея“, категорична е тя.

Разбира се, има ситуации, в които индивидуалната работа е необходима. Детето може да има нужда от по-спокойна среда, от конкретна терапевтична дейност или от т. нар. зона за интензивна подкрепа.

„Но ако допълнителната подкрепа се случва единствено извън групата, се губи съществена част от идеята за приобщаване“, посочва Бодурова.

Затова в ДГ „Калина Малина“ графикът на специалистите ще бъде организиран така, че те ще работят както индивидуално, така и групово с децата в рамките на общи педагогически ситуации. „То трябва да се приобщи към другите деца, а те – към него. Всяко дете е уникално и всяко дете заслужава да има възможност да покаже своите способности“, обяснява директорката.

Работата на специалиста в групата е своеобразна подкрепа и за детския учител.

Венелина Бодурова, директор: Екранът не може да замени разговора

„Първите три години от живота на детето са периодът, в който се формират базови емоции и се развиват основни сензорни процеси. Около 3-годишна възраст у децата вече започват по-ясно да се открояват и определени затруднения, които впоследствие могат да повлияят на обучението и развитието. В този период родителят трябва да остане водеща фигура в общуването. А „общуване“ не означава просто възрастният и детето да бъдат физически на едно и също място. След края на работния ден често следва познатият сценарий – родителят взема детето от градината, отиват на площадката, прибират се, вечерят, подготвят се за следващия ден. Времето минава, а истинският разговор остава твърде малко.

Затова има значение не само колко време прекарваме с децата, а как го прекарваме. Книга, прочетена заедно. Разходка сред природата. Разговор за нещо, което детето е видяло. Въпрос, на който възрастният не отговаря набързо. Споделено занимание, което провокира любопитството му. Това са малките всекидневни ситуации, в които се изгражда връзката.

Екранът не може да замени разговора, независимо че е най-лесно да натиснем копчето на телевизора или телефона.“

Той може непосредствено да наблюдава подходите на ресурсния учител, психолога или логопеда и постепенно да усвоява специфични методи за работа. Защото след края на индивидуалната сесия детето отново се връща в групата и учителят е човекът, който остава до него през по-голямата част от деня.

Бодурова насочва вниманието към още една много интересна тема – учителят в групата е този, който вижда детето в различна среда. И точно затова често той е първият, който може да разпознае дали детето има някакъв дефицит или затруднение.

„Децата прекарват в детската градина между 8 и 10 часа на ден. През това време педагогът ги наблюдава в най-различни ситуации – по време на игра, в общуването с връстниците, при изпълнение на задачи, в моменти на конфликт или при търсене на контакт с възрастен. Затова погледът на педагога е по-различен от този на родителя. Не защото родителят познава по-малко детето си, а защото у дома то е в съвсем друга среда. В детската градина то расте и се социализира сред връстници и възрастни извън семейството и именно там стават видими много от особеностите в поведението и общуването му.“

Затова директорката държи още на първите родителски срещи семействата да бъдат запознати с особеностите на детското развитие и с ролята на педагогическото наблюдение.

„Когато учителят покани родителя на консултация и сподели нещо, това не трябва автоматично да се възприема като поставяне на диагноза на детето. Това е сигнал за наблюдение. Понякога става дума за единична проява“, обяснява Бодурова.

Затова след първоначалния разговор наблюдението продължава. Следва втора консултация и едва тогава, ако има основания, семейството и специалистите обсъждат възможностите за допълнителна подкрепа.

Един от най-деликатните моменти в целия процес е този, в който учителят трябва да обясни на родителя, че детето му има нужда от специализирана подкрепа. След 38 години професионален опит в образователната система директорката добре знае колко трудно може да бъде за един родител да чуе, че учителите са забелязали затруднение в развитието на детето му.

Признава, че първата реакция нерядко е съпротива, но според нея педагогът трябва да се отнася предпазливо към нея. Важно е да се аргументира пред родителя, че думата „заедно“ е ключова и в полза на детето. Практиката показва, че когато след разговорите започне допълнителната подкрепа и родителят види промяната у детето, отношението постепенно се променя.

Появяват се доверие към специалистите и готовност за съвместна работа. В детската градина вече имат подобен опит. Родители на деца, които през миналата година са работили с психолога за обща подкрепа, още в началото на новата учебна година сами проявяват желание заниманията да продължат.

„Доверието е път. То се постига с много усилия от страна на учителя“, казва директорката. За да бъде спечелено това доверие обаче, педагогът трябва да бъде подготвен. „В основата са развитието и усъвършенстването на професионалната компетентност на педагога. Тя е ключовото първо стъпало. Днес възможностите за това са много. Има професионална литература, обучения, специализирани материали и различни канали за обмяна на опит“, подчертава директорката. Защото приобщаващото образование не е затворен процес, който приключва зад вратата на детската градина. То изисква взаимодействие между учители, специалисти, родители и институции, но и промяна в отношението на обществото към различното.

Дупница осигурява равен достъп до образование за 106 деца

Северина ДИМИТРОВА

За поредна година Община Дупница получава финансиране от Министерството на образованието и науката по Националната програма „Подпомагане на общините за образователна десегрегация“. Проектът „Равни възможности за всяко дете в общината“ предвижда безплатен транспорт до детските градини и училищата за деца и ученици от уязвими групи.

От 15 септември 2026 г. до 30 юни 2027 г. ще бъдат обхванати 106 деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст, които живеят в обособените квартали на града. В инициативата са включени и техните родители, като целта е те да бъдат мотивирани и привлечени към образователния процес.

„Приемането в несегрегирана среда следва да допринесе за достъпа до качествено образование, по-добро овладяване на българския език и излизане от общностната среда за по-лесна адаптация в обществото“, посочва заместник-кметът на Община Дупница по социални дейности, култура и образование Валентина Караганова.

Стойността на проекта е 24 024,16 евро, като Община Дупница участва с 10% съфинансиране. Партньори са Средно езиково училище „Св. Паисий Хилендарски“, ОУ „Евлоги Георгиев“ и ОУ „Св. св. Кирил и Методий“.

Предвиденият транспорт ще обслужва направления от кварталите „Каваклия“, „Гиздова махала“ и района на Аракийския мост. Със средствата по проекта предстои да бъдат назначени и образователни медиатори, които ще подпомагат процеса.

Снимка Валентина Караганова

Ученици стават генутати от 1941 г.

Бургаски гимназист превръща съдбоносния 1 март в урок по история, политика и критично мислене

Дона МИТЕВА

Може ли един гимназист да върне времето 85 години назад и да накара свои връстници да мислят като политиците, пред които тогава е стоял един от най-трудните избори за България? Да, може.

На 6 септември в сградата на Областната администрация – Бургас, ученици от различни населени места влязоха в ролите на реални исторически личности и пресъздадоха заседанието на XXV обикновено народно събрание от 1 март 1941 г. – датата, свързана с присъединяването на България към Тристранния пакт. Инициатор на Националната историческа симулация „Народното събрание 1941-ва – България и Тристранният пакт“ е Константин Железов, ученик от Немската езикова гимназия „Гьоте“ в Бургас.

За Константин обаче това не е просто поредното състезание по история. „Това е част от историята, която не е особено популярна сред учениците, затова избрах точно нея“, казва той пред БНР – Бургас.

Именно тази идея стои в основата на проекта – младите хора не просто да прочетат в учебника какво се е случило през 1941 г., а да се опитат да вникнат в аргументите, страховете и политическите сметки, които стоят зад решенията. За да бъде възстановката максимално близко до историческата действителност, участниците не разчитат на измислени реплики.

„Основно се водим от стенограмите в Народното събрание от 1941 г. Учениците сами търсят информацията и изграждат своите тези“, обяснява Константин.

Това превръща инициативата в нещо повече от театрална възстановка. Всеки участник проучва историческата личност, чиято роля изпълнява, осмисля позицията ѝ, за да може да я защити с аргументи. Така в залата на Областната администрация се възражда атмосферата на едно от най-драматичните заседания в българската политическа история. Излагат се противоположни позиции и решения, прозират политически сметки, чиито последици далеч надхвърлят рамките на един парламентарен ден.

Самият Константин също влиза в ролята на участник и защитава определена позиция. „Според мен е трябвало страната да се включи в Пакта, защото това е бил единственият начин да се спаси“, излага тезата си той.

Това изречение показва и най-интересната страна на проекта – учениците не са поставени в ролята на хора, които днес трябва да дадат присъда над миналото. Те трябва да се опитат да мислят в контекста на самата 1941 г.

Така започва трудният разговор: какво е знаел един български политик тогава, какви са били реалните възможности пред страната

Снимки Областна администрация – Бургас

Ученици от различни населени места се включват в историческата игра и влизат в ролите на реални личности

Областният управител Дико Диков (на трибуната) заяви пълна подкрепа за бъдещите проекти на учениците

и какви рискове е носел всеки от възможните избори.

На 1 март 1941 г. България подписва протокола за присъединяване към Тристранния пакт. В следващите дни решението е представено пред XXV народно събрание.

Възстановката връща учениците към този момент, за да покажат, че историческите решения рядко са толкова еднозначни, колкото изглеждат десетилетия по-късно.

„Инициативи като тази доказват, че историята не е просто съвкупност от дати и сухи факти в учебниците, а жив процес, който изисква аналитичен подход, критично мислене и дълбоко разбиране на контекста на времето. Датата 1 март 1941 г. е именно такъв съдбоносен момент от упра-

влението на цар Борис III – ден, в който България трябва да направи един от най-трудните си геополитически избори в условията на световен конфликт“, подчерта областният управител Дико Диков, под чийто патронаж се състоя събитието.

Идеята на Константин успява да привлече участници от София, Перник, Ботевград, Плевен, Павликени, Варна и Бургас. А самият факт, че идва от ученик, е показателен – не институция или възрастен специалист е поставил началото на проекта, а млад човек, който е решил, че една малко позната на връстниците му тема заслужава да бъде извадена от учебника.

Възстановката има и конкурсен характер. Участниците са оценявани от жури с представители на академичната, музейната и профе-

сионалната общност. Това са доц. Светослав Живков от Историческия факултет на Софийския университет, директорът на Регионалния исторически музей в Сливен доц. Николай Сираков и арх. Васил Дончев.

Те присъждат първото място на Евгени Гошев, второто е за инициатора Константин Железов, а трети е класиран Кристиан Кръстев. Отличените получават възможност догодина да участват в Световното първенство по история в Берлин.

Наградите са осигурени лично от областния управител. Вдъхновени от събитието, учениците взеха категорично решение тези възстановки да придобият традиционен характер с цел популяризиране и обективно познаване на българската история сред младите хора. А областният управител заяви пълната си подкрепа за бъдещите им проекти.

Най-важното в тази възстановка обаче не е класирането. Тя демонстрира различен начин да се говори за историята – чрез спор, аргументи и опит да се разбере мисленето на хората от друга епоха. В това е и заслугата на бургаския ученик Константин Железов. Той не просто избира трудна и спорна тема, а успява да убеди свои връстници да я проучат и да я превърнат в общо преживяване.

„С гордост споделяме за поредния мащабен успех на възпитаниците на НЕГ „Гьоте“. Макар исторически точно такова заседание на XXV ОНС на тази дата да не е провеждано, целта на симулацията бе по изключително професионален начин да се реконструират и сблъскат реалните позиции на различните групи в тогавашния български политически живот“, отбелязват от гимназията в социалните мрежи.

1750 младежи избраха МУ – Варна

Снимка МУ – Варна

Розалина ДИМИТРОВА

Близо 1750 първокурсници започнаха обучението си в Медицинския университет „Проф. д-р Параскев Стоянов“ – Варна. 1340 от тях са приети в българоезичните програми, а 405 – в англоезичните програми по специалностите „Медицина“ и „Дентална медицина“.

Новата академична година бе открита на 14 септември с тържествен водосвет пред сградата на Ректората.

„Началото на всяка нова учебна година е време за поглед напред, но и за равностметка. Медицината се развива с невероятна скорост. Всеки ден се изправяме пред нови технологии, уникални открития, нови знания и възможности. Затова Университетът не може просто да следва времето. Той трябва да го изпреварва“, заяви в словото си ректорът на МУ – Варна, проф. д-р Димитър Райков.

Той добави, че стремежът на екипа на висшето училище е да дава образование, което подготвя студентите за съвременния високотехнологичен свят; да развива наука, която създава нови знания и носи реална полза за обществото; да изгражда професионалисти, които умеят не само да лекуват, но и да разбират човека срещу себе си.

„Вече 65 години следваме тази посока и днес имаме самочувствието на университет с междunarодно признание и амбицията да бъдем още по-добри“, отбеляза проф. Димитър Райков.

По традиция двама шестокурсници, завършващи обучението си с отличен успех, поздравиха първокурсниците и символично облякоха белите престилки на седем от тях, постигнали най-високи резултати в кандидатстудентската кампания. Новата учебна година бе открита и във филиалите на МУ – Варна, в Шумен, Велико Търново и Сливен.

За учебната 2026/2027 г. над 4600 кандидати, сред които около 1000 за англоезично обучение, се състезаваха за прием в 33 специалности. В най-търсените от тях средно шестима кандидати са се конкурирали за едно място, като при англоезичните програми конкуренцията е била средно трима кандидати за място.

Най-голям интерес традиционно е отчетен към специалностите „Медицина“, „Дентална медицина“, „Фармация“, „Медицинска сестра“, „Акушерка“, „Кинезитерапия“, „Логопедия“, „Помощник-фармацевт“, „Медицински козметик“, „Зъботехник“ и „Медицински оптик“.

Интересът към обучението по специалност „Медицина“ се запази висок и при допълнителния прием с държавна издръжка, който се реализира при условие за сключване на договор с работодател – лечебно заведение. По този ред студентите имат осигурен стаж по време на обучението и работно място след успешното си завършване. За учебната 2026/2027 г. са отпуснати 12 места, за които са кандидатствали над 60 души. Приетите по този ред студенти не заплащат и такси за обучението си.

В партньорство с Военномедицинската академия и Висшето военноморско училище „Н. Й. Вапцаров“ – Варна, е осъществен и прием за десетия випуск в уникалното за страната направление „Военен лекар“. Приет е и петият випуск в направление „Военна медицинска сестра“.

Значително по-висок е интересът към специалностите „Медицинска сестра“ и „Акушерка“ както във Варна, така и във филиалите в Шумен, Сливен и Велико Търново. От миналата учебна година новоприетите студенти в двете специалности са освободени от такса за обучение.

Международният интерес към МУ – Варна, също продължава да се разширява. Кандидатите за обучение в англоезичните програми тази година са от 50 държави. За първи път сред тях има представители на Ботсвана, Перу, Сейнт Китс и Невис и Словения. По традиция най-големите чуждестранни студентски общности са от Германия, Обединеното кралство, Индия и Ирландия. Тази година се отчита и засилен интерес от Франция. АЗ-БУ^{кп}

УНСС започна учебната година

„Над 8100 кандидат-студенти са подали документи за участие в класирането, а през академичната 2026/2027 г. обучението си ще започнат 5492 първокурсници. Това ни задължава да продължаваме да повишаваме качеството на образованието и да създаваме все по-добра среда за нашите студенти“, заяви при откриването на новата академична година в Университета за национално и световно стопанство ректорът проф. Димитър Димитров.

Специален гост на церемонията беше Димитър Радев – управител на Българската народна банка, възпитаник на Университета и носител на почетното звание „доктор хонорис кауза на УНСС“.

„УНСС е университет, който съчетава традициите и натрупаният опит с готовността да отговаря на новите предизвикателства. Стремим се да даваме на студентите знания и умения, които им позволяват да се реализират успешно в динамично променящ се свят“, подчерта проф. Димитров.

По думите му за екипа на УНСС висшето училище не е просто място за получаване на диплома, а среда за знания, развитие, идеи и професионална реализация. Затова

Снимка УНСС

последователно се инвестира в модерна и удобна учебна среда, а студентите разполагат с нови и модерни учебни пространства, реновирана библиотека, споделени пространства за работа и общуване, дигитални класни стаи, лаборатории с виртуална реалност и компютризирани учебни зали. АЗ-БУ^{кп}

МУ – София, посреща 1686 първокурсници

Проф. Георги Вълчев откри академичната година в два университета

В лагайте сърцето си в професията и успехът ви ще е гарантиран.“ Такова послание отпрати министърът на образованието и науката проф. Георги Вълчев към студентите в Медицинския университет – София, и Университета по архитектура, строителство и геодезия в столицата. Той откри на 14 септември академичната година в двете висши училища, съобщава Пресцентърът на МОН.

Медицинският университет в София започва новата учебна година с 1686 първокурсници.

„Медицинското образование в България показва впечатляващо развитие през годините. Този постоянен стремеж да бъдеш част от развитието на науката, дава гаранция, че вие ще получите една прекрасна подготовка. Няма да ви е лесно, но лесните неща не ни правят по-силни“, обърна се министър Вълчев към бъдещите medici.

Той ги увери, че преподавателите им ще дадат всичко от себе си, за да ги изградят като чудесни специалисти и хора със сърце, на които не са чужди болките и страданията на хората.

Президентът Илияна Йотова също поздрави младите хора, избрали медицината. Тя отбеляза, че с влизането в най-стария медицински университет те са избрали не само професия, а и мисия и призвание.

„В медицината нито технологиите, нито алгоритмите, нито изкуственият интелект могат да заменят човечността и надеждата, която лекарят е способен да даде на пациента. Знанията на лекаря са съпреживяване на човешката болка и желание да помагаш на някого в беда“, заяви президентът. Тя се обърна и към преподавателите от Медицинския университет с думи на признателност.

Ректорът проф. д-р Бойчо Ланджов поздрави първокурсниците с реализирането на първата им академична

Снимка Пресцентър на МОН

Президентът и двама министри са гости на церемонията в МУ – София

цел – да станат част от най-старото и авторитетно висше медицинско училище в България. И ги призова да не губят фокуса върху обучението си през студентските години.

Церемонията събра новоприетите студенти от всички факултети на Университета и Медицинския колеж „Йорданка Филаретова“, преподаватели, представители на институции и професионални организации, директори на болници, ректори и зам.-ректори на партньорски университети. На церемонията присъства и министърът на здравеопазването Катя Йвкова.

Двамата първокурсници, приети с най-висок бал в специалност „Медицина“ – Кристина Димитрова и Теодор Петров, получиха награди на името на д-р Димитър Гошев на стойност 500 евро. Проф. Ланджов лично им връчи наградни сертификати и сувенирни пакети.

Тържественото откриване продължи с церемонии в отделните факултети на Университета. В рамките на Деня на първокурсника, организиран от Студентския съвет и студентските организации, новоприетите имаха възможност да се запознаят с аудиториите, преподавателите и учебната среда.

По-късно проф. Георги Вълчев откри новата академична година

и в Университета по архитектура, строителство и геодезия.

„Влизате в едно от най-престижните висши училища в страната, което е свързано с изграждането на днешна и утрешна България. Покажете, че вие сте младо поколение, които искат да гради бъдеще. Това ще е вашата основна мисия“, обърна се просветният министър към студентите.

Той отбеляза, че тяхната професионална работа ще остави следи, които ще надживеят житейския им път.

„До ден-днешен, вървейки в центъра на София, си спомняме имената на архитекти и цяла плеяда хора, които създадоха съвременния облик на България. Помнете това, че ще преценяват за вашите качества дълго време, след като и вас, и нас няма да ни има на този свят. Това ви вкарва в зоната на безсмъртието, но можете да влезете в нея единствено с постоянство, със смирение и с отдаденост“, каза проф. Георги Вълчев.

На церемонията в УАСГ присъстваха и председателят на Народното събрание Михаела Доцова, министърът на околната среда и водите Росица Карамфилова-Благова, министърът на енергетиката Ива Петрова и министърът на културата Евтим Милошев. АЗ-БУ^{кп}

Как се откриват фалшиви новини, преди да са написани

Независимо от технологиите човек трябва да запази критичното си мислене, категоричен е проф. Преслав Наков

Наградата „Джон Атанасов“ се присъжда от президента на Република България от 2003 г. насам за изключителни постижения в световен мащаб на млади български учени и изследователи в областта на компютърните науки.

В поредица от материали „Аз-буки“ представя лауреати на Наградата, които разказват как се развива тяхната кариера.

В този брой наш гост е първият носител на приза през 2003 г. проф. Преслав Наков. Разговаряме с него по време на VII международна конференция „Компютърна лингвистика в България“, организирана от Института за български език на БАН, където той изнесе лекция на тема „Можем ли да се доверим на информацията, генерирана от AI?“.

Снимка: Институт за български език – БАН

Проф. Преслав Наков е специалист по обработка на естествен език. Известен е с изследванията си върху откриването на фалшиви новини и дезинформация, както и с обучението на големи езикови модели за различни езици.

Израства във Велико Търново. През 2001 г. завършва магистратура по информатика в Софийския университет със специализации „Изкуствен интелект“ и „Информационни и комуникационни технологии“. Още като студент преподава в университета.

През 2003 г. става носител на първата награда „Джон Атанасов“.

През 2007 г. защитава докторат по компютърни науки в Калифорнийския университет – Бъркли, като част от обучението му е подкрепено със стипендия „Фулбрайт“. След това работи като научен сътрудник в Националния университет на Сингапур. В периода 2012 – 2022 г. е изследовател в Катарския изследователски институт по компютърни науки (QCRI).

От 2022 г. е професор по обработка на естествен език в Университета за изкуствен интелект „Мохамед бин Зайед“ в Обединените арабски емирства.

Зина СОКОЛОВА

Работата на проф. Преслав Наков обединява две основни направления. Първото е разработването и обучението на големи езикови модели, които да използват по-ефективно изчислителните ресурси и да дават по-надеждни и безопасни отговори. Той е ръководил подобни проекти за арабски, казахски и хинди. Второто направление обхваща дезинформацията, пропагандата и медийната пристрастност. Част от него е изследването на начините, по които медиите представят събитията: какви обяснения предлагат, кои факти подбират и върху какво поставят акцент.

Двете направления се срещат в изследванията на надеждността на езиковите модели – как да разпознаваме кога отговорите им може да са неверни, и как да намаляваме тези грешки. Важно е да се оценява и несигурността на модела. Тя обаче е сигнал, който може да насочи проверката, а не доказателство за истинността или неистинността на конкретно твърдение.

„Когато говорим за изкуствен интелект, е полезно да разграничаваме целите на различните изследователски подходи“, обяснява ученият. Един от тях се стреми да моделира човешкото мислене и поведение. Друг търси ефективни решения на задачи, без непременно да възпроизвежда начина, по който ги решава човекът.

Ако изследваме как човек решава математическа или логическа задача, за нас са важни и стъпките, които следва, времето, което му е необходимо, и грешките, които допуска. Компютърният модел може да ни помогне да разберем тези процеси. Но ако целта е просто да намерим вярното решение възможно най-ефективно, машината няма защо да повтаря същите грешки или да работи със същата скорост.

Проф. Наков дава пример с автомобилите – те се движат на коледа, без да подражават на начина, по който се придвижват животните. По подобен начин инженерните решения в ИИ могат да постигат добри резултати чрез механизми, различни от човешките. Големите езикови модели са един от подходите за решаване на задачи, свързани с езика, но не изчерпват цялата област на изкуствения интелект.

„Новите технологии често предизвикват страх. Така е било и при навлизането на автомобилите и електричеството. Ако водим този разговор след десет години, може би вече няма да възприемаме изкуствения интелект като нещо екзотично. Той ще бъде част от всекидневия ни“, казва Преслав Наков.

Ученият прави сравнение с компютърната грамотност и владенето на английски език. В много професии тези умения вече са базово изискване. Това не намалява стойността им, а показва колко широко се използват. Той очаква постепенно същото да се случи и с уменията да работим с инструменти с ИИ: да ги включваме във всекидневните си задачи и да преценяваме кога резултатите им са полезни.

Тази преценка е особено важна, когато става дума за информация. Проф. Наков съветва читателите да проверяват откъде идва дадена новина, преди да ѝ се доверят. Никой не може да бъде специалист по всички теми и затова познаването на източника и на начина, по който той работи, е важна опора при оценката на прочетеното.

Навремето изразът „лише го във вестника“ е носел доверие в редакцията, която стои зад публикацията. Това доверие е било свързано с автори, редактори и процедури за проверка на фактите. Днес подобна нагласа понякога се пренася към интернет и социалните мрежи, въпреки че публикуването там невинаги преминава през редакционен контрол.

Част от хората приемат един текст за достоверен, защото е написан убедително или изглежда професионално. Но доброто оформление и увереният тон не гарантират, че информацията е проверена. Някои медии също възприемат езика и похватите на социалните мрежи, за да привлекат внимание. А поведението онлайн има последици и извън интернет – влияе върху доверието, отношенията и решенията на хората.

Търсачките могат да помогнат при ориентирването. Те използват различни сигнали за качеството и надеждността на източниците, за да подреждат резултатите. Това обаче не е гаранция, че всяка публикация, която се появява на челно място, е вярна. Проверка на конкретното твърдение е необходима и когато сме стигнали до него чрез търсачка.

А в социалните мрежи на информацията, която виждаме, влияят контактите ни, следваните страници и алгоритмичните препоръки. Платформите могат да показват

и съдържание от профили, които не следваме. Ако в тази среда постоянно се повтарят едни и същи убеждения, лесно можем да останем с впечатление, че те са общоприети. Затова е важно да търсим и независими източници, вместо да приемаме многократното повторение за потвърждение.

Икономическата страна на проблема също има значение. Проверката на фактите и качествената журналистика изискват време, средства и професионален труд. Част от качественото съдържание е достъпно срещу заплащане. Сам по себе си обаче, платеният или безплатният достъп не ни казва дали дадена публикация е надеждна.

Към това се добавя огромният обем информация, който достига до нас всеки ден. Дори специалистите трудно могат да проследят всичко в своята област. Тъкмо затова са нужни умения, които помагат да подбираме източниците и да разпознаваме кога едно твърдение изисква допълнителна проверка.

„Медийната грамотност е сред най-важните дългосрочни средства срещу дезинформацията“, подчертава проф. Наков. И дава за пример Финландия, където тя е включена в обучението по различни предмети още от ранна възраст. Учениците се учат да оценяват критично източниците.

Този подход не означава, че фалшивите новини изчезват. Той изгражда навици, които помагат на хората да ги разпознават и да ограничават разпространението им. Както филтрите намаляват нежеланата електронна поща, без да премахват спама напълно, така и при дезинформацията целта е да намаляваме вредата. За това са необходими както технически средства, така и критично мислене.

Съществена роля има и навикът да споделяме информация, без да сме я проверили. За разпространението на една невярна новина е важно не само колко хора ще ѝ повярват, но и колко ще я препратят. Роля имат и автоматизираните профили, известни като ботове, но всеки потребител може да се окаже част от веригата на разпространение.

Една публикация може да достигне до много нови читатели чрез последователни

споделяния. Когато по-малко хора я препратят, възможностите за разпространението ѝ се ограничават. Това не означава, че тя непременно ще изчезне – значение има и до колко души достига всяко следващо споделяне. Затова проверката преди споделяне е част от медийната грамотност.

Как оценката за достоверността на източника помага да откриваме съмнителни новини по-рано, още преди да са написани?

„Това е свързано с профилирането на сайтовете – обяснява проф. Наков. – Можем предварително да оценим надеждността на даден новинарски източник въз основа на досегашните му публикации и начина, по който работи. Ако той системно разпространява недостоверна информация, това е основание да подхождаме с по-голямо внимание към следващите му публикации.“

Оценката трябва да се актуализира, защото и медиите могат да променят практиките си. Когато в социалните мрежи се появи нов текст с препратка към вече оценен сайт, системата може веднага да сигнализира, че източникът е ненадежден.

„В този смисъл, част от работата е свършена още преди новината да бъде написана: вече знаем нещо за нейния източник. Но това не означава, че сме проверили самото твърдение. Репутацията на сайта ни помага да решим какво да проверим по-внимателно. Истинността на конкретната новина трябва да се установи отделно“, уточнява ученият.

А може ли да се доверяваме на информация, генерирана от изкуствен интелект?

„Не без проверка, когато става дума за важни факти“, категоричен е ученият. Според него големите езикови модели могат да дадат полезен отговор, но и да представят невярна информация съвсем убедително. Увереният тон не е гаранция за достоверност. Затова трябва да се търсят надеждни първоизточници и да се проверява дали посочените цитати и препратки действително съществуват и подкрепят отговора.

„Изкуственият интелект трябва да се използва като помощник. Той може да помогне да подреждаме информацията и да формулираме въпроси. Когато данните не са достатъчни, полезният отговор може да бъде и „не знам“. Човек трябва да запази критичното си мислене – отговорността на какво се доверяваме и какво споделяме, остава наша“, подчертава проф. Преслав Наков.

Снимка Архив „Фестивал на жерава“

Фестивалът на жерава подкрепя опазването на Драгоманското блато

Под мотото „Заедно за жеравите, заедно за бъдещето“ на 27 септември за втори път в Драгоман ще се проведе Фестивал на жерава. Организатори са сдружение „Твоят глас“, Агенция „Форум“, Български арт и фолклорен център „Нестия“ и с активното участие на журналистите и общественички Антоанета Титянова и Младена Германова-Шуманова.

Събитието е част от Дните на японската култура в България под патронажа на Японското посолство у нас и инж. София Торолова – областен управител на Софийска област. Фестивалът на жерава започва в 10,30 ч. на 27 септември на площад „Съединение“ в Драгоман.

За „Аз-буки“ Младена Шуманова споделя, че идеята на организаторите е Фестивалът постепенно да се развива като международна инициатива, която да събира млади хора и представители на различни култури по прелестния път на жерава от Европа към Азия.

„Както и миналата година, предвиждаме да има творчески работилници – изработване на оригами фигури, калиграфия, а също и демонстрация на японски бойни изкуства. За активното им участие

в първото издание на фестивала през 2025 г. специално отличие „Пазител на Драгоманското блато“ ще получат 7 училища. Това са софийските 8. СУ „Уилям Гладстон“, 51. СУ „Елисавета Багряна“, Частно училище „Куест“ и ЧПГСИ „Акатамус“. От Сливница признание ще получат ПГТ „Н. И. Вапцаров“ и СУ „Св. св. Кирил и Методий“, както и СУ „Христо Ботев“ – Драгоман“, разказва Шуманова.

Ще бъдат връчени и грамоти на 9 медии, които подкрепят каузата за опазването на Драгоманското блато и помагат тя да достига до все повече хора. Това са БНР, БТА, БНТ, „Столица.бг“, „Еспресоноз“, младежкият проект „Междучилищна телевизия“, „Плюс“ – Сливница, „Факти.бг“, Fag.rs и Национално издателство „Аз-буки“.

Организаторите изказват благодарност за съпричастността на медиите към каузата и вярват, че с тяхна помощ посланието достига далеч.

Младена разказва, че на 27 септември в Драгоман посетителите на Фестивала на жерава ще имат възможност да оставят в капсула на времето визията си за блатото след 5 години. Очакват се и екологични организации, които да представят свои проекти.

„Най-много ми се иска училищата в региона да бъдат по-активни и да има повече доброволци от тях. Защото с подобни каузи възпитаваме ценности и отношение към опазването на природата“, изразява надеждата си Шуманова.

Фестивалът също така подкрепя инициатива на Алекс Русков за видеоконкурс на тема „Природата в моите очи“. Канят се всички, които обичат природата и да разказват истории чрез видео, да покажат своята лична гледна точка. Не се търсят професионални продукции и сложни ефекти, а истински моменти, вдъхновение и емоция.

Новост по време на второто издание на форума е и присъствието на ирландска култура.

„Гостите ни ще могат да наблюдават изпълнения на ирландски танцьори, защото от Дъблин проявиха интерес към нас, тъй като и в тяхната страна жеравът се е завърнал. Обещали са ни също да популяризират Фестивала и в ирландските медии. А Антоанета Титянова преговаря за включването в Драгоман и на работилница за направата на ирландски филц (плъстене)“, споделя Шуманова.

Съпътстващите събития – танци, музика, творчески ателиета и конкурси, са подчинени на основната цел – Драгоманското блато да бъде не само местна природозащитна инициатива, но и място, което свързва хора и култури от различни краища на света. Водени от символа на жерава като птица, която по миграционния си път от Европа към Азия не познава държавните граници, организаторите се надяват, че чрез обединението ще запазят уникалната влажна зона с ключово значение за биоразнообразието и дом на редки растителни и животински видове.

Една седмица „Заедно за мира“ в Молдова

По време на младежки франкофонски лагер ученичките Преслава, Карина и Андреа участват в ателиета по кинематография и срещи с писатели и журналисти

Снимка АПФБ

От ляво надясно: преподавателят Йон Гуцу – председател на Националната агенция за учебните програми и оценяването в Република Молдова, Еуджен Визир – директор на Дипломатическия институт към Министерството на външните работи на Молдова, и учителят Ромен Лиедо заедно с трите български ученички

Страницата подготви
Петя НИКОЛОВА

Силно впечатление ми направи Молдова, в която открих много познати черти и прилики с България. Това сходство между двете страни създаде у мен особено усещане за топлина и близост, сякаш на места се докосвах до нещо свое. Посещенията ни в Кишинев и археологическия комплекс „Орхей Веки“ ми позволиха да опозная страната още по-добре, а благодарение на организаторите и доброволците преживяването беше още по-пълноценно.

Това споделя Андреа Иванова, възпитаничка на 12. СУ „Цар Иван-Асен II“ в София, която е едно от трите момичета, представили България на Международния франкофонски лагер за младежи в Молдова през отминалото лято. В края на август страната отбеляза и 35 години от своята независимост.

Опознавателните екскурзии са само част от лагера, чиято тема е „Заедно за мира“. Богатата програма включва образователни ателиета по визуални изкуства, водени от учителя Ромен Лиедо, срещи с молдовски писатели и журналисти, дискусии по актуални теми и културни вечери, посветени на деветте страни участнички.

Освен от България и Молдова в лагера има представители от Албания, Армения, Грузия, Косово, Северна Македония, Румъния и Сърбия.

В българския екип заедно с Андреа са и Преслава Аврамова от столичната 9. ФЕГ „Алфонс дьо Ламартин“ и Карина Терзийска, която учи в ЕГ „Акад. Людмил Стоянов“ в Благоевград. И трите момичета са завършили XI клас, но онова, което най-вече ги обединява, е любовта към френския език. На националната олимпиада през настоящата година те се класират сред най-добрите и така получават шанс да участват в Международния франкофонски лагер.

„Лагерът се провежда за втори път в Молдова. Първият беше преди 9 години и тогава също участваха българи. Преди две години имаше лагер в Армения, а България беше представена от двама ученици. Сега за трети път се включваме, като селекцията е направена въз основа на изискването от организаторите децата да са сред лауреатите на националните олимпиади по френски в съответните страни“, обяснява Вяра

Любенова, преподавател по френски език в 9. ФЕГ и председател на Асоциацията на преподавателите по и на френски език в България (АПФБ).

Любенова подготвя трите момичета за участието им в Молдова, защото всяка страна трябва да направи официално представяне – история, география, култура, кухня, изкуство, а също така да предложи и танц, който всички участници да научат.

„Децата се представиха чудесно, участваха активно във всички занимания и ателиета и направиха впечатление с високото си ниво на владение на френски език. Искрено поздравявам колегите, които са ги учили. За Преслава това са Браяна Ракова, Людмила Гълъбова и Камелия Тодорова. Учител на Андреа е Майя Григорова, а на Карина – Ваня Шумарова“, казва Вяра Любенова.

Преслава Аврамова определя участието си в международния лагер в Молдова като „напълно ново и незабравимо преживяване“, а Карина Терзийска благодарни за дните, прекарани в комплекс „Костещи“, където участниците са настанени.

„Не само усъвършенствах нивото си на владение на френски език, но и създадох приятелства с останалите участници, които са интелигентни, целеустремени и с голямо сърце. Истински се забавлявахме, докато работехме по групови проекти, през часовете, прекарани в заснемането и обработването на кратки филми, и по време на дългите разговори до късно вечер“, разказва Карина.

Създаване на документален късометражен филм, режисура, озвучаване, дублиране, а после „уроци“ по кулинарство – лагерът в Молдова, по думите на Вяра Любенова, не е просто място за усъвършенстване на знанията по френски език. Той се превръща в пространство за срещи, споделяне и откриване на нови култури, където младите хора общуват, работят заедно, обменят идеи и създават приятелства, надхвърлящи границите на държавите и езиците.

„За българския отбор бе особено вълнуваща срещата с молдовския поет и белетрист Емилиан Галиаку-Паун, удостоен от Франция през 2025 г. с изключително престижното звание „Кавалер на Ордена за изкуство и литература“. С него разговаряхме за българските класици и за съвременната българска проза“, добавя Вяра.

И макар че лагерът вече е зад гърба им, тя и момичетата ще помнят още дълго седмицата, изпълнена с творчество, с нови познания и приятелства.

Българското училище „Васил Левски“ в Саарбрюкен отбелязва тържествено на 20 септември 2026 г. петнадесет години от създаването си. Ден по-рано учители, ученици и родители дават символично начало на празника, като се събират, за да си припомнят изминатия път, около поседения от тях преди пет години планински ясен в центъра на германския град – символ на корените, които училището пуска в обществото на Саарланд.

Основното тържество на следващия ден съчетава историята на училището с един от най-важните моменти в родната история – обявяването на независимостта на България през 1908 г. За празника сънародниците ни очакват зам.-министъра на образованието и науката д-р Таня Панчева, представители на Генералното консулство на България във Франкфурт, на образователното министерство на Саарланд и други. Директорът на Изпълнителната агенция за българите в чужбина Райна Манджукова също е потвърдила участието си в тържеството.

Антоанета НАЙДЕНОВА

Българското училище „Васил Левски“ започва дейността си преди 15 години само с пет деца в една стая, а днес обединява около 150 ученици в Саарбрюкен и филиалите в Кайзерслаутерн и Хомбург. През изминалата учебна година за първи път изпраща едновременно девет зрелостници.

Пред гостите на тържеството ще бъде представен създаденият от ученици и преподаватели документален филм за княз Александър Батенберг по Националната програма на МОН „Неразказаните истории на българите“. Изборът не е случаен – проекцията е част и от отбелязването на Деня на Съединението на България.

В програмата са включени и аудиовизуални материали, изработени от възпитаниците на училището в часовете по история и география на България, както и фолклорен танц с участници от различни класове.

„Просто искаме да покажем, че това е най-важният и най-сигурният начин да останем българи“, споделя пред „Аз-буки“ основателят и ръководител на училището Евелина Аврамова-Ганева.

От пет деца до три образователни средища

Историята започва през 2011 г., когато Евелина Аврамова подготвя проект за български образователен център в Саарбрюкен. Тогава тя успява да убеди Маргот Бер – основател и председател по това време на германско-българското дружество „Приятел на България“, да помогне за намирането на помещение, където да започнат занятията. Уговорката е то да бъде използвано безплатно три месеца. Ако проектът покаже, че има бъдеще, Дружеството ще застане зад него.

В началото учениците са едва пет, като две от децата са на самата Евелина. Само за два месеца обаче броят им нараства на 11. Четири години след появата на училището е разкрит филиалът в Кайзерслаутерн, а през учебната 2023/2024 г. врати отваря и този в Хомбург.

Днес в двата филиала се обучават приблизително по 25 деца, а малко над 100 посещават занятията в Саарбрюкен. В трите средища има деца от 4-годишна възраст до дванадесетокласници.

Училището е единственият български образователен център в най-малката германска провинция Саарланд, като чрез филиала си в Кайзерслаутерн достига и до семейства от съседната Райнланд-Пфалц.

Около 15 ученици, за които нито една от трите локации не е достъпна, пък се обучават дистанционно. Така в училището успяват да задържат и деца, които са започнали обучението си присъствено, но впоследствие са се преместили в друг район на Германия.

Българска енергия блика в Саарбрюкен

Неделно училище „Васил Левски“ посреща своята 15-годишнина с около 150 ученици в три града и първи випуск от девет зрелостници

Снимки БУ „Васил Левски“ – Саарбрюкен

Основателят и ръководител на училището Евелина Аврамова-Ганева (вляво) с възпитаници на неделното школо

Цветя за любимите учители

Първи бал за девет зрелостници

Едно от най-значимите постижения в навечерието на юбилея е първият общ випуск от деветима дванадесетокласници. За тях училището организира и първия си абитуриентски бал. Деветимата полагат изпит към Департамента за езиково обучение на Софийския университет „Св. Климент Охридски“ за удостоверение за владение на български език и всички го издържат успешно.

Резултатът е особено важен, защото едно от най-големите предизвикателства пред българските училища зад граница е задържането на по-големите ученици.

„Безспорно е много трудно. Въпрос е на много такт, умения и вътрешна убеденост, която се опитваме да предадем и на децата, и на родителите“, казва Евелина Аврамова-Ганева.

По думите ѝ именно родителите са основният двигател, благодарение на който децата успяват да извървят целия път до XII клас. Те са хората, които ги записват, водят ги всяка

седмица и ги подкрепят в моментите, когато натоварването ги кара да се откажат.

Полученият сертификат дава възможност на зрелостниците да продължат образованието си в България. Училището вече има свои възпитаници в Софийския и Пловдивския университет.

Но смисълът от наученото невинаги се измерва само с изпити и дипломи. Евелина Аврамова пази картички от свои бивши ученици. Наскоро получава една от Париж. Българският език на момичето не е свършен и в написаното има грешки, но посланието започва с думите: „Мила Ева, благодаря ти за всичко“. „Ето такива моменти са вдъхновяващи“, казва неговата бивша учителка.

Сред първите възпитаници, положили изпита за владение на български език, е и млада жена, която днес работи в германска медия. В професионалната си дейност тя търси и популяризира всяка новина, свързана с България.

„И това за мен е постижение. Някои от децата ще се върнат да учат в България, а

други ще открият в своята работа възможност да прокарат българската нишка“, отбелязва Аврамова-Ганева.

Повече от училище

През годините „Васил Левски“ се превръща не само в място за изучаване на езика, историята и географията на България, но и в притегателен център за общността от сънародници в региона. Една от мисиите му е да събира българите, които имат потребност да общуват помежду си, да създават приятелства и да не се чувстват сами и откъснати от родината.

„Българите в чужбина често са откъснати един от друг. Всеки идва с определена цел, намерения и очаквания, не всички от които се сбъдват. Понякога имат нужда от общуване, за да могат да продължат напред“, посочва ръководителката на училището.

Особено важна роля за създаването на общността имат празниците. Те дават възможност на родителите да видят, че децата не просто изучават граматика и литература, а опознават българската култура и традиции.

Учениците участват в театрални занимания, работилници по приложни изкуства, рисуване и иконография. Изработват маретеници, сурвачки и предмети, свързани с българските празнични обичаи. Подготвят творби за конкурсите на Изпълнителната агенция за българите в чужбина и за други инициативи.

Сред най-обичаните занимания са фолклорните танци. С тях започват или завършват почти всички тържества, а накрая към хорото се присъединяват родители и учители.

„Тогава бликва българската енергия на хората, които живеят зад граница“, казва Евелина Аврамова-Ганева.

Училище без готова матрица

В десетчленния педагогически екип на училището работят седем преподаватели в Саарбрюкен, двама в Кайзерслаутерн и един в Хомбург. Учителят по история пътува и преподава и в трите средища.

Работата в българско училище зад граница изисква много по-голяма гъвкавост от обичайната. Във филиалите, а понякога и в Саарбрюкен, се създават смесени класове.

На стр. 14

Министерство
на образованието и науката
Национално издателство за
образование и наука „Аз-буки“

Директор:
ЕМИЛ СПАХИЙСКИ
Заместник-директори:
СТОЯН СТОЯНОВ
ВЕНЦИСЛАВ ГЕНКОВ

1113 София
„Цариградско шосе“ 125, бл. 5
За цялата страна:
0700 18466
izdatelstvo.mon@azbuki.bg
azbuki@mon.bg
<https://www.azbuki.bg>

Аз-буки

Банкова сметка:
„Обединена българска банка“ АД
IBAN: BG38UBBS81553139075716
BIC: UBBSBGSF

Национален седмичник
за образование и наука

АЗ-БУКИ
ISSN 0861-3990

Редактори:

д-р Зина Соколова
z.sokolova@azbuki.bg

д-р Дилиана Кочева
d.kочева@azbuki.bg

Антоанета Найденова
a.naydenova@azbuki.bg

Виктория Гълбова
v.galabova@azbuki.bg

Боряна Трайчева
b.traycheva@azbuki.bg

Графичен дизайн:

Иво Христов
i.hristov@azbuki.bg

Петър Владов
p.vladov@azbuki.bg

Стилист-коректор:

Анелия Врачева
a.vracheva@azbuki.bg

Фоторепортер:

Олег Попов

Реклама и

разпространение:

izdatelstvo.mon@azbuki.bg

Кореспонденти в страната:

Белене – Ралица Господинова
088 7418349

Бургас – Дана Митева
0898361338

Варна – Розалина Димитрова
088 339920

Видин – Борислава Борисова
vidinster@gmail.com

Пловдив – Деляна Лукова
088 7271712

Смолян – Ангел Добриков
088 9703271

Кюстендил – Северина Димитрова
089 5789515

ДЕЖУРЕН РЕДАКТОР:

Стоян Стоянов

Предпечатна подготовка:

НИОН „Аз-буки“

Печатница: „Алианс Принт“ ЕООД
ж.к. „Дружба“ 1, ул. „Илия Бешков“ 3А

Неподписаните снимки в броя са от архива
на в. „Аз-буки“ и глобалната мрежа

Материали не се връщат
Авторските права на публикуваните
текстове и илюстрации са
собственост на вестника

НИОН „Аз-буки“ издава
научните списания:

„Български език и литература“

„Чуждоезиково обучение“

„Математика и информатика“

„Педагогика“

„Професионално образование“

„Философия“

„Стратегии на образователната
и научната политика“

„История“

„Обучение по природни науки
и върхови технологии“

Българска енергия блика в Саарбрюкен

От стр. 13

Съставът им се определя не само според възрастта, но и според нивото на владее на езика, семейните обстоятелства и възможността братя и сестри да посещават занятията в близки часове. Затова разпределението трябва да се изработва наново всяка година. В същото време, преподавателите са длъжни да покриват определения от МОН хорариум и учебния материал по български език и литература, история и география на България.

„Българското училище в чужбина е много интересна симбиоза от всичко, което познаваме като образователни методи. Има рамка, но сме принудени непрекъснато да я разчупваме“, обяснява ръководителката на школото.

Допълнително предизвикателство е фактът, че преобладаващата част от учениците в Саарбрюкен са от смесени семейства. В един клас могат да се срещнат деца, които наскоро са дошли от България и владеят отлично езика, и техни връстници, в чиито домове се общува почти изцяло на немски.

За тях решаваща се оказва индивидуалната работа на учителя – допълнително обяснение в междучасието, подходяща книга, сайт, подкаст, филм или музика, които могат да събудят интереса им и да ги приобщат към останалите.

„Учебници, помагала и програми има. Но най-важният фактор за успеха на тези деца остава работата на преподавателя“, категорична е Евелина Аврамова-Ганева.

*Квалифицирани учители
без признат стаж*

И 15 години след създаването на училището един от най-тежките проблеми остава задържането на квалифицираните преподаватели. Когато е необходимо, учителите преминават допълнителните квалификационни курсове, предлагани от МОН. Но трудът им се заплаща на хонорарен принцип, а часовете в българското училище не им носят професионален стаж.

Така, въпреки желанието си да преподават на българските деца, те са принудени да търсят друга работа. Мнозина преминават през обученията, необходими за включване в германската образователна система.

След като започнат работа в нея, често вече не разполагат с време да продължат и в неделното

училище.

„Ако имаше регулаторен механизъм, по който часовете при нас да се признават за професионален стаж, това би било огромен плюс за всички български училища в чужбина“, подчертава Аврамова-Ганева.

Въпросът се поставя от години от училищни ръководители и от Асоциацията на българските училища в чужбина, но засега решение няма.

*Първа крачка
към признаване в Саарланд*

Другата дългогодишна цел е обучението по български език да получи признание и от германската образователна система.

Преди около година и половина с подкрепата на генералния консул на България във Франкфурт Диана Попова представители на училището успяват да проведат среща с образователното министерство на Саарланд. На нея представят дейността

си и обясняват, че допълнителното обучение по български не възпрепятства образованието на децата в германските училища, а разширява техните знания и възможности. До официално признаване на обучението и сертификатите обаче все още не се е стигнало.

„Саарланд е най-малката и може би най-консервативната германска провинция. Тук нещата стават трудно, но все някога ще станат“, коментира Евелина Аврамова-Ганева.

Когато преди 15 години започва да изгражда училището, тя често има усещането, че плува сама срещу течението. Среща недоверие от различни страни и трябва стъпка по стъпка да доказва, че начинанието има смисъл. И когато днес се обърне назад, зад нея стоят три образователни средища, десет преподаватели, около 150 ученици, първи голям випуск зрелостници и общност, която отбелязва заедно българските празници.

„Винаги може да се направи още. Но съм щастлива, че устоях“, признава Евелина Аврамова-Ганева.

Снимка БУ „Васил Левски“ – Саарбрюкен

ПРАВНА КОНСУЛТАЦИЯ

Тодор КАПИТАНОВ

Работната заплата на хората, които работят в системата на средното образование, не се определя единствено по договорка с директора. За учителите, другите педагогически специалисти и непедагогическия персонал значение имат Кодексът на труда, Наредба № 4 от 20 април 2017 г. за нормиране и заплащане на труда, индивидуалният трудов договор, вътрешните правила за работната заплата и когато се прилага за съответния работник или служител – колективният трудов договор. Така общият принцип от първоначалния текст – че заплата се формира от няколко различни източника, е особено важен именно в образованието.

От какво зависи заплатата ни, когато работим в училище

За педагогическите специалисти държавата определя минимални основни месечни работни заплати. От 1 януари 2026 г. минималната основна заплата за учител и възпитател е 1144,05 евро, за старши учител и старши възпитател – 1180,01 евро, а за главен учител и главен възпитател – 1225,64 евро. За заместник-директор минималният размер започва от 1289 евро, а за директор – от 1393,69 евро. Работодателят не може да договори основна заплата под приложимия за съответната педагогическа длъжност минимум.

Основната заплата обаче е само част от възнаграждението. Наредба № 4 предвижда редица допълнителни плащания – например за учебни часове над минималната норма преподавателска работа, за професионално квалификационна степен, за класно ръководство, за преподаване на определени учебни предмети на чужд език, за постигнати резултати от труда, за проверка на изпитни материали, за определени изпити и за наставничество. Към тях се прибавя и допълнителното възнаграждение за придобит трудов стаж и професионален опит съгласно общата трудовоправна уредба.

При непедагогическия персонал – административни служители, технически персонал, помощен персонал и други, също трябва да се спазват законовите минимални изисквания, но конкретното възнаграждение зависи и от длъжността,

вътрешните правила за работната заплата и приложимия колективен трудов договор. Затова две училища могат да имат различни конкретни размери над задължителния минимум, без това само по себе си да означава нарушение.

Особено значение имат действащият Колективен трудов договор за системата на предучилищното и училищното образование от 22 декември 2025 г. и Анексът към него от 20 януари 2026 г. Те договарят по-благоприятни условия и допълнителни права за работещите, за които договорът се прилага.

Практически всеки работещ в училище трябва да провери не само сумата в трудовия си договор, но и длъжността си, минималната основна заплата за нея, признатия трудов стаж и професионален опит, допълнителните функции, които изпълнява, вътрешните правила за работната заплата и приложимия КТД. Работодателят е длъжен да начислява и изплаща уговореното трудово възнаграждение и при поискване да предостави извлечение от ведомостта за заплати.

Ако някое задължително възнаграждение не е начислено или е определено под приложимия минимум, работещият може да поиска корекция и изплащане на дължимата разлика. При спор може да потърси съдействие от синдикалната организация, а при нарушение на трудовото законодателство – и от Инспекцията по труда.

МОТОР ФИЛМ С ЧАРЛИ ЧАПЛИН	УСТРОЙСТВО ЗА ПУСКАНЕ В ДЕЙСТВИЕ НА ДВИГАТЕЛ ИМПЕРАТОРСКИ УКАЗ	ТРЪН	АНГЛИЙСКИ ФИЗИК (1902-1984) РУСКИ ПИСАТЕЛ „ПОЛИТА“	СТОЛИЦАТА НА ИРАН СТАРА НЕМСКА СРЕБЪРНА МОНЕТА	МУЗИКАЛЕН ТЕРМИН КРАТКО ОПИСАНИЕ	ДРЕВНИ ПОЛЕМЕНА РОДСТВЕНИ С ГЕТИТЕ И МИЗИТЕ	ПРОТИВНИК В СПОР ТЪМНИНА	ГРУПА ПТИЦИ В ПОЛЕТ ГЕРОИНЯ НА ВЕРИ ОТ „ТРАВИАТА“	ГРАДИНСКО ЦВЕТЕ
ГЕРОИНЯ НА И. ШРАУС ОТ „ПРИЛЕПЪТ“ МОХА-МЕДАНСКО ЛЕТОБРОЕНЕ	ГОЛЯМ ПЛАВАТЕЛЕН СЪД	СЦЕНИЧНО ИЗКУСТВО	ПАНАИР, СБОР	ЕЗИЧЕСКОТО ИМЕ НА КНЯЗ ВЛАДИМИР РИМСКИ ИСТОРИК (ОК. 55-120)	БУКВАЛНО ПРЕДАДЕН ЧУЖД ТЕКСТ ДРЕВНО-ГРЕЦКИ МАТЕМАТИК	БАША НА ЗЕВС (ГР. МИТ.) ЕВРОПЕЙСКА АЗБУКА	УПРАВЛЕНИЕ НА САЩ ПО АЕРОНАВИКА СРЕДНОВЕК. СТОЛИЦА НА АРМЕНИЯ	ХЪЛМ КРАЙ БЕЛГРАД	НАДСТРОЙКА НА СТЕНА НАД ГЛАВНИЯ КОРНИЗ
ДЕЙСТВИЕ, ПОСТЪПКА НЮАНС, ОТСЯНКА	ВРАНОВА ПТИЦА МУЗ. ПРОИЗВЕДЕНИЕ ЗА 9 ИНСТРУМЕНТА	ЧЕШКИ КОМПОЗИТОР (1870-1949) ДРЕБНА МАЙМУНА	ПРИЧЕН ИЗРАЗ НА СТОИНОСТА НА СТОКА ГРАД В ЛАОС	ВИЗАНТИЙСКА ВЛАДЕТЕЛСКА ТИТЛА ДЪБИЛНО ВЕЩЕСТВО	ОПЕРА ОТ ЖУЛ ЛЕВИ	КРАЙ, ИВИЦА НА ПЛАТ ЕДНО-ВАЛЕНТЕН РАДИКАЛ	В ТЕНИСАТОЧКИ ОТ СЕРВИС ФРЕНСКО МОДНО СПИСАНИЕ	ПРЕДМЕТ ЗА СПОМЕН	
КОМЕДИЕН ТВ СЕРИАЛ ОТ САЩ МАШИНА ЗАМЕСТВАЩА ЧОВЕКА ФОКУСНИК	ПСЕВДОНИМ НА ДИМЧО ДЕБЕЛЯНОВ ГЕРОИНЯ НА Х. ИБСЕН ОТ „НОРА“	ЯДЛИВО ЛИВАННО РАСТЕНИЕ КЕРВИЗ	РОМАН ОТ АРЧИБАЛД КРОНИН ВИД КИТАЙСКИ КОНОП	СВЕЩЕНИЧЕСКО ОБЛЕКЛО ДЕПАРТАМЕНТ ВЪВ ФРАНЦИЯ	ЗИДАРСКИ ИНСТРУМЕНТ	ДЕТСКИ ТВ СЕРИАЛ ОТ САЩ СКОК ВЪВ ФИГУРНОТО ПЪРЗАЛЯНЕ	ВИД ЗЕЛЕНЧУК БАЛКАНСКА СТОЛИЦА		
ДВИЖЕНИЕ НА ОРЪДИЕ СЛЕД ИЗСТРЕЛ ГЕРОЙ НА У. САРОЯН ОТ „МИГОВЕ ОТ ЖИВОТА“ СТОЛИЦАТА НА ЗИМБАБВЕ	ПРЪЧКА ЗА ПРИСАЖДАНЕ РЕЖИСЬОР ОТ САЩ - МЕЖДУЗВЕЗДНИ ВОЙНИ	МЕЖДА НА ИМОТ СЕРИЕН ФИЛМ	КОСМОНАВТ СИНЪТ НА ДЕДАЛ (МИТ.)	ЕЗЕРО В СЕВЕРНА АМЕРИКА ВЕНЕРИЧЕСКА БОЛЕСТ	ГРАД НА О. ГРЕНЛАНДИЯ ГРАД В РУМЪНИЯ	МУЗИКАЛЕН ИНТЕРВАЛ ОТ 8 СТЕПЕНИ РУСКИ ХУДОЖНИК (1831-1894)	МЕДНИ ДУХОВИ МУЗ. ИНСТРУМЕНТИ	ОСТРОВЪТ НА ОДИСЕИ	
ВЪЖЕ НА КОРАБНО ЗНАМЕ ЧЕРВЕН СЪПОДЕНЕН КАМЪК ЕДНА ОТ БОИТЕ НА КАРТИТЕ ЗА ИГРА	НАЙ-МАЛКАТА СТОИНОСТ ЧЕРУПЧЕСТ ПЛОД	РЕКА В БЪЛГАРИЯ ВЪЗПАЛЕНИЕ НА ТЪНКИТЕ ЧЕРВА	УНГАРСКИ ПОЕТ (1877-1919) БЪЛГАРСКИ ЦАР (1218-1241)	ГОЛЯМА ЖЪЛТИЦА ШАРАНОВА РИБА	ГЕРОЙ НА БОКАЧО ОТ „ДЕКАМЕРОН“ РОМАН ОТ М. РОДОРЕДА	ПОДВИЖНИ ЧАСТИ НА КРИЛА НА САМОЛЕТ РИБА ПОПЧЕ	ВКАМЕНЕНО СМОЛИСТО ДЪРВО РАПОСДИЯ ОТ ПАНЧО ВЛАДИГЕРОВ	ДРАМА ОТ Х. ИБСЕН РАЗКАЗ ОТ У. САРОЯН	РОМАН ОТ ЕМИЛ ЗОЛА
МЛАД БЛАГОРОДНИК ПРЕЗ СРЕДНОВЕКОВИЕТО МАРКА ДЕТСКО АДАПТИРАНО МЛЯКО ИЗТОЧНО БОЙНО ИЗКУСТВО	ГЕРОИНЯ НА М. ГОЛЕМИНОВ ОТ „ИВАЙЛО“ РАЗГОРЕНИ ВЪГЛИЦА	АНГЛИЙСКИ ПОП ПЕВЕЦ ПУСТИНЯ В АФРИКА	ОПАКОВКА ЗА ПИСМА РУСКИ ПОП ДУЕТ	ШВЕДСКИ ХИМИК (1833-1896) АНГЛИЙСКИ ФИЛМ НА Л. АНДЕРСЪН	ДВОРЯНСКА ТИТЛА	СТРАННО-ПРИЕМНИЦА БЪЛГАРСКИ КНИГОИЗДАТЕЛ (1828-1911)	ГЕРОИНЯ НА ВИКИ БАУМ ФИЛИПИНСКИ ПРЕЗИДЕНТ (1986-1992)	ИРОНИЧЕН ПСЕВДОНИМ НА ПИСАТЕЛ-САТИРИК	СПОСОБНОСТ НА ЧОВЕК ДА ОПРЕДЕЛЯ РАЗСТОЯНИЯ
МОДЕЛ „ЛАДА“ ЕВРЕЙСКИ СВЕЩЕНО-СЛУЖИТЕЛ	АНГЛИЙСКИ ПОП ПЕВЕЦ ПУСТИНЯ В АФРИКА	ОПАКОВКА ЗА ПИСМА РУСКИ ПОП ДУЕТ	ШВЕДСКИ ХИМИК (1833-1896) АНГЛИЙСКИ ФИЛМ НА Л. АНДЕРСЪН	ДВОРЯНСКА ТИТЛА	ГЕРОЙ НА ВИКТОР ЮГО ОТ „ПАРИЖКАТА СВЕТА БОГОРОДИЦА“	СТРАННО-ПРИЕМНИЦА БЪЛГАРСКИ КНИГОИЗДАТЕЛ (1828-1911)	ГЕРОИНЯ НА ВИКИ БАУМ ФИЛИПИНСКИ ПРЕЗИДЕНТ (1986-1992)	ИРОНИЧЕН ПСЕВДОНИМ НА ПИСАТЕЛ-САТИРИК	СПОСОБНОСТ НА ЧОВЕК ДА ОПРЕДЕЛЯ РАЗСТОЯНИЯ
ОПЕРА ОТ ВЕРДИ	НАЕМЕН РАБОТНИК В МИНАЛОТО	ФЕОДАЛНО ИМЕНЕ В ОСМАНСКАТА ИМПЕРИЯ	СТИХОТВОРЕНИЕ ОТ ХРИСТО СМИРНЕНСКИ						

РЕЧНИК: АЛОМА, ДАКИ, ЕДИКТ, НАКАТ, ТАЛЕР, ТАЛЕС, ТИМАР

ЕВЕЛИНА ТУМБЕВА

Отговори от миналия брой	Водоравно: Паметник. Асимилатор. Йон. Дневник. Фигаро. Офсет. „Данон“. Отпор. Уат (Джеймз). Пино ноар. Адами (Джузепе). Андонов (Иван). Сирена. Абак. Нерит. Лада. Аса. Аск. Модул. Ламанш. Новак (Витеслав). "Неда". Ентерит. Пелин. Декагон. "Фани". Жид (Андре). Хеликоптер. Лав (Къртни). "Антара". Тиса. Раби (Изидор). "Лийдс". Ланер (Йозеф). Пик. Авиатор. Равинат. "Миеле". Хамак. Намеса. Денк. Ркачители. Кран. Нола. Али. "Ана". Аав. Ра. „Елените“. Твен (Марк). Иго. Ураган. "Спартак". Бод. Рот (Йозеф). „Тео“. Антерия. Тил. Райе. "Чико". Рипс. Монако. Отлив. Сабо. Кецове. Раван. Талон. Оазис. Обиск. "Иполито". Реотан. Скаут. Матев (Павел).	Отвесно: "Тайфуни с нежни имена". Отокар. "Мосад". Колит. Кино. „Удинезе“. "Бенетон". Видал (Гор). Еклер. "Лацио". Неман. Риал. Алар. Кост. Инд. Порок. Хайвер. Егоров. Индивид. Де (Бишну). Ди. Каната. Еон. Океан. Тунел. Сахалин. Йо. Внос. Лекит. Тацит. Тетрис. Каноник. Даки. Оми. Есе. "Ласк". Синор. Лагос. Рата. Почивка. Лик. Аела. Опал. Кента. Ива. Орнамент. Ар. Лаврак. Нит. Чифт. Адан (Мартин). "Ернани". Етнос. Липа. "АНТ". Раева (Илиана). Анат. Атом. Пагода. Шеф. Бримка. Кербала. Тараба. Рали. Нерви. Риолит. Хор. Маслина. Каса. Грип. Оте. "Ромика". Тива. Танго. Ясенов (Христо).
--------------------------	--	---

Днес в броя

Фонд "Научни изследвания" споделил 22 милиона промота в 11 области

Войска Стамбула Стамбул

Стамбул в 15-годишния юбилей на републиката и в 100-годишния юбилей на републиката и в 100-годишния юбилей на републиката

Войска Стамбул

Стамбул в 15-годишния юбилей на републиката и в 100-годишния юбилей на републиката

Войска Стамбул
Стамбул в 15-годишния юбилей на републиката и в 100-годишния юбилей на републиката

Честно не е - www.a3byki.bg

НАЦИОНАЛНА СЪМЛОВА ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

Брой 16 (1711) 28 - 29 юли 2012 г., Тиражира 3300 екземпляра "А3byki" Включено издание от 12 страни, 100% ч. Цена 1.00 лв.

Наг 3100 застапуване на допълнителна матрица

Наг 3100 застана на първо място в класацията на най-добрите компютри за домакински компютри в България за 2012 г. Това е резултат от изследването на компютрите, направено от експертите на "А3byki".

Въпреки това, наг 3100 не е единственият компютър, който е бил избран за най-добър компютър за домакински компютри в България за 2012 г. Това е резултат от изследването на компютрите, направено от експертите на "А3byki".

Наг 3100 е компютър, който е бил избран за най-добър компютър за домакински компютри в България за 2012 г. Това е резултат от изследването на компютрите, направено от експертите на "А3byki".

Автоматите на Българския Бюлетен споделиха с вас и с всички 17 016 абоната на Българския Бюлетен "А3byki" 22 милиона промота в 11 области.

Ова изследване, изведено от експертите на "А3byki".

2780 лв. за асистент във висше училище

Министерският съвет убави нормативите за издръжка на учени студенти в общ 48 професионални направления

2780 лв. или минималната работна заплата в България ще бъде издръжката на студентите в общ 48 професионални направления. Това е резултат от изследването на издръжката на студентите, направено от експертите на "А3byki".

Изследването е направено от експертите на "А3byki".

Изследването е направено от експертите на "А3byki".

По-малките разходи за издръжка на студентите, които изследват професионалните направления, са резултат от изследването на издръжката на студентите, направено от експертите на "А3byki".

Изследването е направено от експертите на "А3byki".

Изследването е направено от експертите на "А3byki".

Примерно на един Български Бюлетен 1400 екземпляра и в 100-годишния юбилей на републиката и в 100-годишния юбилей на републиката

Стамбул в 15-годишния юбилей на републиката и в 100-годишния юбилей на републиката

Стамбул в 15-годишния юбилей на републиката и в 100-годишния юбилей на републиката

На стр. 2

Стамбулският Бюлетен
издава се от юли 2012 г.

Изданията на „Аз-буки“	Цена за година
Български език и литература	30,00 €
История	30,00 €
Математика и информатика	30,00 €
Педагогика	63,00 €
Професионално образование	26,00 €
Стратегии на образователната и научната политика	39,00 €
Философия	24,00 €
Обучение по природни науки и върхови технологии	26,00 €
Чуждоезиково обучение	30,00 €
Вестник „Аз-буки“	57,60 €
Цена за година онлайн	
Вестник „Аз-буки“	49,00 €

**Абонирайте се
В РЕДАКЦИЯТА
с отстъпка**

5% от цената –
при **ТРИ**
и повече издания

10% от цената —
при **ПЕТ**
и повече издания

15% от цената –
за **ПЪЛЕН** комплект
от изданията

Контакти: София 1113,
бул. „Цариградско шосе“ № 125, бл. 5,
тел.: 0700 18466;
azbuki@mon.bg

www.azbuki.bg

В моето **XI** **ФОТО** КОНКУРС
НАЦИОНАЛЕН
утилище
АЗ.БУКИ
е най-хубаво

Снимката участва
в десетото издание
на Националния
фотоконкурс
„В моето училище
е най-хубаво“,
организиран
от „Аз-буки“.
Автор
Мирослава Коста-
динова
XI клас, ПГЛПТ –
Казанлък

XI НАЦИОНАЛЕН ФОТОКОНКУРС

„В моето училище е най-хубаво“

Под патронажа на министъра на образованието и науката

Национално издателство „Аз-буки“ очаква творбите за XI издание на Националния фотоконкурс „В моето училище е най-хубаво“.

В конкурса могат да участват ученици от I до XII клас, които представят във фотоси училищния живот.

- Първа възрастова група (I – VII клас)
- Втора възрастова група (VIII – XII клас)

За участниците от първата възрастова група – I до VII клас, Фотоконкурсът се провежда без предварително зададена от организаторите конкурсна тема. Учениците в тази група имат възможност да проявят своето въображение и да снимат всички моменти, които отразяват училищния живот – както в класната стая, така и извън нея.

За участниците от втората възрастова група – VIII до XII клас, Фотоконкурсът се провежда по предварително определени от организаторите две конкурсни теми:

- „Улови мига в училище“ – репортажна снимка, която изобразява емоция, действие или важен момент от училищния живот;
- „Героите на моето училище“ – портретна фотография – снимки на ученици, учители или вдъхновяващи личности в училище.

Всеки участник може да участва с до три свои авторски снимки във формат .jpg или .jpeg, не по-малки от 1 MB и не по-големи от 5 MB. Във втора възрастова група участникът може да участва с до три свои авторски снимки във всяка категория.

Заедно с авторските фотографии всички участници във
Фотоконкурса, независимо от възрастовата група, е
необходимо да посочат и изпратят:

- име, презиме, фамилия;
- възраст, клас, училище, населено място;
- заглавие на снимката и конкурсната тема, за която участва;

Димана Терзийска
СУ „Христо Ботев“ – Айтос

Марио Бачваров
ПГ по битова техника – Пловдив